

Richard Bach

MOST PŘES NAVŽDY

(přeložil Zdeněk Hron
ilustroval Karel Demel
Lyra Pragensis 1992)

(Tento překlad přednesli na pódiu Lyry Pragensis
Táňa Fischerová a Boris Rösner
podle scénáře a v režii Františka Špergra)

*Leslie,
která mě naučila, jak se vznášet*

...kdo jak ty a já na štěstí je doma
v bezčasí: my, kdo jsme sem zabloudili
z voňavých pohoří věčného teď, –

pohrát si v mystériích jako zrod
a smrt jen jeden den (a snad i míň)

e. e. cummings

Někdy si myslíme, že už nejsou žádní draci. Že nezbyl už ani jediný statečný rytíř, ani jediná princezna, která se prohání začarovanými lesy a svým úsměvem okouzluje jeleny a motýly.

Někdy si myslíme, že náš věk už nezná žádné meze, žádná dobrodružství. Osud, to je cesta za obzor – a žhnoucí stíny se dávno přehnalý kolem nás a zmizely.

Jaká rozkoš, když se takto mýlíme! Princezny, rytíři, kouzla a draci, tajemství a dobrodružství... nejen že jsou teď a tady s námi, ale jsou i tím jediným, co kdy žilo na zemi! V našem století jsme si samozřejmě převlékli kostýmy..

Létal jsem na venkovské pouti někde v Iowě. Vozil jsem děti, a občas i pár mužů a žen ve svém sportovním letadle. Vařil jsem si sám a nocoval ve spacím pytli na trávě pod křídlem; před usnutím mi táhly hlavou otázky: Jak to že nejpokročilejší lidé, jejichž učení, překroucené v náboženství, trvá staletí, se přesto vždycky cítí nejvíc sami? Proč nikdy nespatříme rozzášené manželské dvojice nebo zázračné rovnocenné páry, které spolu sdílejí svá dobrodružství a lásku?... Hvězdná obloha nad hlavou mi připadala jako lhostejný hodiňový stroj. Sám jsem si připadal připoutaný k zemi, bohatý, ale bez domova. A jednou jsem se rozhodl, že od té chvíle začnu vážně hledat jedinou ženu, jaká se, alespoň podle svědectví nejlepších lidí, kteří kdy žili, mezi miliardami obyvatel na této planetě ještě nikdy nevyskytla.

Všechno, co okouzluje, nás zároveň vede a chrání... lavina magické moci před námi urovnává cestu, boří stará pravidla a důvody, přenáší nás přes propasti, obavy, pochybnosti. Mocí takové lásky...

„Co to píšeš?“ zeptala se mě jedna z žen, s nimiž jsem se tehdy příležitostně seznamoval nebo které mi samy vlezly do letadla a občas i do spacího pytle.

„Píšu dopis sám sobě, ale před dvaceti lety. O věcech, které jsem měl tehdy pochopit.“

Hledal jsem svou *perfektní ženu*, sprízněnou druhou polovinu své duše, rovnocennou životní partnerku, která by mlčky vycítla všechna má vnitřní hnutí a chtěla by se učit se mnou žít. Věřil jsem, že čím víc se učíme, tím spíš musíme očekávat, že budeme žít sami podle svého a že se v nás nikdy neozve přání, aniž jsme zároveň dostali sílu je uskutečnit.

Jednoho rána jsem v 8.40 vystoupil z autobusu někde na Floridě a měl jsem hlad. Vešel jsem do automatu, který si – jak hlásala vyhláška – vyhrazoval právo odmítnout kohokoli obsloužit. Číšník si mě prohlédl, džíny a srolovaný spací pytel se mu vůbec nelíbily, ale nakonec mě vzal na milost. Objednal jsem si citrónový koláč a sklenici mléka. U snídani jsem probíral v hlavě všechny známé ženy, ale žádná se mi nehodila, většina byla vdaná, některé kouřily, jiné dávaly přednost vlastní kariéře. Po snídani jsem zavolaal svému literárnímu agentovi a dověděl jsem se, že moje knížka byla zfilmována a ze mě se stal milionář. Zašel jsem do nejbližší knihovny a požádal o nějaké příručky pro milionáře. Ale nakonec jsem si sám uvědomil, že být bohatý znamená stát se slavným a na veřejnosti neustále obtěžovaným člověkem. A dopsat jednu knihu znamená začít toužit po napsání další.

Existuje zářivá atmosféra, v níž se člověk učí; přichází, když spíme pod křídly letadla stojícího na louce někde na venkově; hvězdy a déšť a vítr vybarví sny až do skutečnosti. Hlavou mi táhly kandidátky na hledanou druhou polovinu sprízněné duše v ženském těle:

Charlene byla příliš krásná a myslela jen na své zaměstnání televizní modelky. Jaynie měla v hlavě jen společenský život a vůbec se neuměla bát. Jacqueline se naopak vyhýbala lidem; byla nadosmrtní poznamenaná tím, že nedostudovala. Lianne se chtěla vdát, ale chtěla si mě vzít, jen aby její bývalý manžel žárlil a znovu po ní zatoužil. Tamara byla příliš na peníze... V duchu jsem se ptal, proč nemůže

mít žena s Charleniným obličejem Liannino tělo, Jacquelinino nadání, Jayniin šarm a Tamařinu chladnokrevnou vyrovnanost. A s Kathreen jsme se zase rozešli po následujícím rozhovoru:

„Víš, co si myslím o kouření?“ zeptal jsem se. „...když si někdo zapálí cigaretu, jako by každému kolem sebe říkal: ‚Záleží mi na tobě tak málo, že mně vůbec nevadí, když nemůžeš dýchat. Klidně si třeba umři, já si prostě zapálím!‘“

Ale Kate nevydržela a vnitřní hlas mě varoval, že jestli se nevyprostím ze sevření a nenajdu partnerku, změním se ještě téže zimy v kus ledu.

A znovu jsem létal a topil se v penězích, za které jsem si mohl kupovat nová a nová letadla.

Ležel jsem s Donnou na plachetnici asi třicet mil severně od Key West na Floridě. Unášel nás jen proud. „Žádná žena si na mě nesmí dělat vlastnické nároky,“ říkal jsem jí tichým a trpělivým tónem, „a já si žádnou taky nechci přivlastňovat. Na tom mi strašně záleží. Slibuju ti: nikdy si tě nebudu přivlastňovat, nikdy na tebe nebudu žárlit.“

„Tomu říkám příjemná změna,“ odpověděla.

„Budu přítelem, s nímž si budeš připadat nejbezpečnější. Protože si vážím vlastní svobody, budu si vážit i tvé. Na tohle jsem strašně citlivý.“

„Nemám pocit, že bys mi zrovna říkal o ruku.“

„Ale sňatků sis snad už užila dost! Většina mých známých žen je rozvedena. Některé mají za sebou opravdu nešťastné vztahy, ze kterých si odnesly jen stres a trvalé deprese. Láska pro ně byla tragickým nedorozuměním, láska se pro ně stala prázdným slovem, z nějž manžel změněný v majitele a milenec degenerovaný v žaláříka vytloukl jakýkoli smysl.“

„Ale Richarde, láska mezi mužem a ženou už přece dávno neexistuje!“

„Máš pravdu. Skutečně spřízněnou polovinu své duše člověk najde jen u mnoha různých osob. Moje perfektní žena se skládá z těla a intelektu jedné přítelkyně, částečně obsahuje srdcervoucí krásu téhle a sladce nezodpovědnou dobrodružnost tamté.“

V životě nejsou žádné chyby. Události, které na sebe přivoláváme, ať podnikneme jakékoli kroky, vždycky bývají nutné k tomu, abychom dosáhli míst, k nimž jsme se rozhodli dojít.

Leslie Parrishová seděla mlčky na své straně šachovnice složené z ořechových a borových čtverečků a já seděl naproti ní. Taková krásná tvář! Kde jsem ji mohl vidět? V televizi? Ale na filmovou hvězdu v džínách, seprané košili a modrém kabátě z výprodeje námořnictva nevypadá. Určitě tu natáčí exteriéry, rozhodl jsem se v duchu. Bylo by nádherné ji poznat. Ale je tak vzdálená...

Kdybych tak dokázal objevit nějaký způsob, táhlo mi hlavou, jakým by si lidé v tomhle světě vzájemného míjení dokázali jeden druhému říci, okouzluješ mě a rád bych poznal, kdo jsi. A aby se ještě mohli omluvit, kdyby kouzlo neúčinkovalo vzájemně. Ale rozešli jsme se za dveřmi hotelového výtahu. Ale zjistil jsem, že moje neznámá je ta slavná hollywoodská herečka Leslie Parrishová.

Rok po setkání ve výtahu, který nás dovezl z hotelové haly do třetího poschodí, jsem žaloval režiséra za to, že provedl bez mého vědomí změny ve scénáři filmu natáčeného podle mé knížky. Vyslali za mnou zprostředkovatele, aby záležitost urovnal. A zprostředkovatelkou byla právě Leslie Parrishová. Teď se měl natáčet další film podle mé nejnovější knihy, a protože Leslie Parrishová byla jediná bytost, které jsem v Hollywoodu důvěřoval, odletěl jsem za ní do Los Angeles. Když jsme projednali úřední záležitosti, zahráli jsme si šachy a pustili se do soukromého hovoru. Vládla mezi námi taková zvláštní alchymie! Mlčky jsem předpokládal, že měla tolik mužů, s nimiž prožívala své romantické vztahy, kolik já měl žen. Ale u předpokladu jsme oba zůstali; nikdo z nás nevyzvídal, oba jsme měli bezmeznou úctu k soukromí toho druhého. Na konci rozmluvy se na mě zářivě usmála, aby mě ujistila, že naše přátelství je bezpečně zpečetěno; věděla, že jsem si poprvé všiml, jaké má tělo, a vůbec jí to nevadilo. Ale určitě by to vadilo jejím známým mužům a s tím by mohly nastat potíže. Bez debaty, bez jediného slova jsem potlačil sebemenší představu o jejím těle. Pro romantické příběhy jsem přece měl svou perfektní ženu a pro obchodní partnerku a přítelkyni jsem si musel Leslie Parrishovou uchovat takovou, jaká byla.

„Úplný konec světa to zrovna není, ale—“ oznámil mi můj finanční poradce Stan, „ale na jisté burze nastal včera krach a ty jsi přišel o trochu peněz.“

„O kolik asi?“ vyzvídal jsem pro jistotu.

„Asi o šest set tisíc dolarů.“

Měl jsem pocit, že se mě ta událost netýká. Je to přece staré známé klišé: autor vydělá milióny a do rána o ně přijde. Pustil jsem všechno z hlavy.

„Mám pro tebe překvapení,“ oznámila mi a spiklenecky se při té představě usmála.

„Leslie, nesnáším překvapení. Promiň, nestačil jsem ti ještě říct, že zcela a naprosto nesnáším překvapení a pohrdám dárky.“

Přiletěl jsem ji navštívit a teď jsme si povídali o jejím novém filmu.

„Jaké to vlastně je být herečka, Leslie? Vždycky mně ta otázka vrtala hlavou, ale vůbec nic o tom nevím.“

„Jestli to opravdu chceš vědět, tak je to různé. Máš-li dobrý scénář a dobrou partu, tak může být filmování báječný zážitek. Ale to se stává zřídka. Jinak je všechno jen obyčejná práce, která lidstvu většinou nepřináší žádný zvláštní užitek.“

Namítl jsem, že herec může být slavný a slavní lidé jsou na světě od toho, aby byli pro ostatní lidi příkladem, jak žít zajímavě, jak změnit hudbu naší doby. Všichni potřebujeme vidět, že jsou mezi námi lidé, kteří se rozhodli pro určitou volbu a stali se bohatšími bytostmi. „Ty jsi přece byla modelka?“

„Nenávidím to slovo. A krása může modelce připadat jako cizí věc, kterou ji obdařil někdo jiný. Navíc se stává otrokyní vlastního obrazu. A můžu ti prozradit, že všechny herečky v Hollywoodu jen předstírají, že jsou krásné, a přitom se třesou hrůzou, že se na to dříve či později stejně přijde.“

„Blázníš,“ zavrtěl jsem hlavou.

„Když jde o krásu, tak blázní všichni.“

„Je pravda, že všechny krásné ženy prožívají svůj život tragicky? Dospěl jsem k tomuto závěru po zkušenostech se svou perfektní ženou. A když ne tragicky, tak alespoň bolestně a těžce, zkrátka žijí život, na němž není nic k závidění.“

Zamyslela se a odpověděla: „Jestli se domnívají, že jsou samy vtělením krásy, tak si koledují o prázdný život.“

Vybavil jsem si, že Leslie v době, kdy já sloužil ve vojenském letectvu, organizovala mírové hnutí a protestovala proti válce ve Vietnamu. Stala se populární v losangeleských televizních stanicích, ale filmovou kariéru si pokazila, protože odmítala hrát všechny role obsahující nahé scény. Zarážel mě rozdíl v našich životních postojích. Já jsem si říkal, že když někdo chce válčit, je to jeho věc, od toho je přece svobodný člověk. Jediný svět, na němž mi záleželo, a záleží, je svět každého jednotlivce, svět, který si všichni vytváříme sami pro sebe. Kromě šachů a slabosti pro nugát jsme toho měli opravdu málo společného – snad ještě že jsme byli oba rozvedeni a nechtěli jsme se ani ženit, ani vdávat.

„Dneska ti volala Kathy z Floridy,“ oznámila mi Leslie a stavěla si figurky na šachovnici.

„Vyloučeno,“ vyhrkl jsem. „Žárlivost nemá co pohledávat v mých vztazích k žádné ženě.“

Najednou jsem cítil potřebu vysvětlit Leslie, kdo vlastně jsem, co mě zajímá a jak jsem žil předtím, než jsme se potkali.

Psát jsem začal na střední škole. Když jsem odešel na vysokou, přestal jsem. Zajímal jsem se nanejvýš o lukostřelbu. Můj život změnilo teprve kursy sportovního létání. Sloužil jsem ve vojenském letectvu, oženil se a zjistil, že nevydržím v žádném zaměstnání. Začal jsem znovu psát, ale většinou mě odmítali. Přesto jsem se učil...

„Mat,“ zašeptala Leslie.

Zbledl jsem a nevěřil svým uším. Potom jsem si prostudoval její tahy, sáhl po zápisníku a popsal v něm půl stránky.

„Co sis psal?“

„Nádherný nový nápad,“ odpověděl jsem. „*Při učení jde konec konců o tohle: ne jestli vyhraje hra, ale jak prohraje a jak jsme se přitom změnili a co nového si z toho odneseme do příštích her. Prohrát kuriózním způsobem znamená vyhrát.*“

„Když jsem byla malá, udělala jsem si z papíru klaviaturu, protože naši neměli na klavír. Matka mi vyprávěla, že už dávno předtím, než jsem se naučila chodit, jsem na návštěvě dolezla ke klavíru a pokou-

šla se na něm hrát.“

Chtěl jsem odletět zpátky na Floridu, ale na letišti jsem si to rozmyslel a zavolaal jsem Leslie. Přijela a v její přítomnosti jsem si najednou uvědomil, že si s ní připadám úplně svobodný, na těle, i na duši.

JSEM. JSI! A LÁSKA JE VŠECHNO, NA ČEM ZÁLEŽÍ!

Kromě šachů se mezi námi neděje nic, co by připomínalo činnost nebo pohyb. Nelezeme spolu na vrcholky hor, neplavíme se po řekách, neúčastníme se revolucí ani neriskujeme život. Dokonce ani nelétáme v letadle. Jak to že nade mnou má takovou kouzelnou moc?

„Richarde, řekni, prosím tě, něco. Mluv.“

„Omluv mě na minutku, Leslie. Zaskočím si domů a spálím všechny dolary, které mám. Hned budu zpátky...“

Usmála se. „Proč bys je pálil. Mít peníze je docela prima. Jen si musíš dát pozor, aby žena nezačala mít pocit, že si ji chceš koupit. Na to si dávej velký pozor.“

„Ale tvé varování přišlo pozdě. Už jsem to několikrát udělal.“

„Neumím si tě představit... Ale, pověz, koupil sis nějakou opravdu dobrou ženu?“

„Peníze mají zvláštní moc. Připadám si jako ten třetí v milostném trojúhelníku, který se chce vetřít mezi ženu a své peníze. A nejsem na tolik bankovek zvyklý, takže když vidím, že některá žena nemá čím zaplatit činži...“

„Když za každou cenu toužíš po tom, aby tě nemilovaly, tak to zaříd' tak, aby si na tobě připadaly závislé.“

To jsem ji už vzal za ruku, abych jí poděkoval za krásný den. A potom jsme se, ani jsme nevěděli jak, drželi v náruči a líbali se, něžně, moc něžně.

Tehdy mě ani nenapadlo, že jsem se tím, jak jsem se zamiloval do Leslie Parrishové, připravil o jedinou sestru, jakou jsem kdy měl.

Probudilo mě ranní sluníčko, filtrované a zezlátlé jejími vlasy vlínícími se po obou našich polštářích. Probudil mě její úsměv. Konečně jednou mi žena, s níž jsem se octl v jedné posteli, nebyla cizí. Konečně se mi poprvé v životě stalo, že ta bytost byla u mě na správně

ném místě a já vedle ní také. Sluneční záře na jejím úsměvu, na nahých ramenou a na nadrech mě zcela probudila. V tu chvíli se proměnila v nevinnou svůdkyni, ryzí a nezkaženou – hvězdně jasnou duši v těle sexuální bohyně. Nedůvěřivě jsem zíral na důvěrnost, jakou dokázala navodit pouhým gestem, větou, zábleskem v očích. V duchu jsem si říkal, že jsem si nedokázal vysnít tak dokonalou ženu ani ve fantazii, a teď ji tu mám vedle sebe, ukrytou v těle paní Leslie Parrishové, s níž se znám přes rok a která se skrývá pod maskou obchodní partnerky a dobré známé. Ale stačil se mi vybavit jen tenhle záchvěv údivu, protože pohled na ni ozářenou sluncem přehlušil všechny ostatní dojmy.

V následujících týdnech jsme spolu poslouchali hudbu, Bartóka, prapradědečka Bacha... Začali jsme shromažďovat materiál pro filmový scénář, ale nakonec jsem odjel znovu na Floridu. Sám. Hlodaly ve mně pochybnosti. Být spolu znamená zničit všechno všedností. Třeba se mi nestýská po Leslie, ale po všem, co zosobňuje. Ale vtom se vynořila jiná myšlenka, zcela laskavá myšlenka: *Opakem osamělosti, Richarde, není pouhé být spolu, ale důvěrnost.* To slovo se vyhoupló na hladinu, stříbřitá bublina vysvobozená ze dna temného moře. Ano! Právě to mi chybí! Moje perfektní žena složená z mnoha těl je horoucí asi jako led v mrazničce. Stýká se s ostatními lidmi, aniž jí na nich záleží, je sex bez lásky, přátelství bez závazků. A není schopna *důvěrnosti*. A důvěrnost... že by mi na ní záleželo stejně jako na svobodě? Pro ni jsem snad zůstal sedm týdnů s Leslie, když se všemi ostatními ženami jsem vydržel s bídou tři dni? A poznamenal jsem si: *Jsmo každý jiný. Zním odpovědi, které hledáš, ale neexistuje jediná modlitba, kterou bys vyslyšela, dokud se přes tebe nepřevalí velký parní válec zkušenosti.*

Stalo se to zrovna, když jsem pobýval v Madridu na propagační cestě u příležitosti vydání překladu mé knížky. Leslie volala o půlnoci. Oznámila mi, že daňový úřad požaduje, abych do pondělka zaplatil milión dolarů, jinak že mi bude zabaven všechn majetek! Po návratu jsem na psacím stole našel její básničku, ale hlavně jsem jí nedokázal vysvětlit, že nemám sebemenší představu, kolik jsem vydělal. A pak už jsem jen bezmocně přihlížel, jak se probírá upomínkami a přípisy od právníků.

Krátce nato jsem udělal neuvěřitelný objev: Žena, na níž mi tolik záleží, má *strach z letadel!* „Proč jsi mi to neřekla dřív?“ zeptal jsem se. „Byl bys mě za to nenáviděl,“ bránila se. „Nejde o to, že by se mi létání nelíbilo, ale já ho prostě *nesnesu!* Ani ve velkém tryskovém letadle, natož ve sportovním.“ Protože jsme právě vystoupili ze sportovního letadýlka, které jsem řídil, uvědomil jsem si, že k překonání strachu z takového vznášení musí ke mně pociťovat náklonnost silnou jako sama láska, a láska je přece lístek na cestu ke katastrofě. Pokaždé když mi nějaká žena řekla, že mě miluje, blížili jsme se ke konci našeho přátelského vztahu. Že by se moje krásná přítelkyně Leslie také stala obětí ohnivého tornáda žárlivé touhy si mě přivlastnit? Nikdy mi ovšem neřekla, že mě miluje, a já bych jí to sám neřekl, ani kdybychom se znali ještě tisíc let. Slovo *láska* je kromě slova *bůh* nejzprofanovanějším výrazem ve všech jazycích.

Hvězdy jsou vždycky věrné přítelkyně, napadlo mě. Klobouk plný souhvězdí, která jsem se naučil poznávat v deseti letech; kromě nich viditelné planety a pár dalších hvězd, to jsou pořád stejní přátelé, jako by od dob, kdy jsme se poznali, neuplynula ani jediná noc. A s Leslie jsme se dohodli na určitých pravidlech, jimiž se má řídit náš přátelský vztah: naprostá rovnost, svoboda, zdvořilost, úcta, nikdo nepovažuje nic za samozřejmé, nikdo nesmí být vyloučen z rozhodování. Až jí tato pravidla přestanou vyhovovat, tak mi řekne. Celá tahle záležitost začíná být příliš vážná. Určitě by namítla: podívejte se, pane Richarde Bachu, nenašlo by se ve vašem životě místo ještě pro jiné věci než pro samá pravidla? Škoda, že jsem nemohl odpovědět ne, a odejít. Škoda, že jsem si s ní o tom nemohl promluvit. Škoda, že plachetnice nejsou rychlejší, aby se mohly vznášet. Svět je v tak mizerném stavu. Dokážeme dopravit lidi na Měsíc, ale nedovedeme postavit plachetnici, která by se mohla vznést.

Leslie mi připadá dokonalá jako mikrochip – a taky za mě sama udělala všechno, aby mě vyprostila z trosk mých financí. Našla advokáta, s jehož pomocí uhájila v mém životě potřebný klid.

Volala mi ochablým hlasem: „Nemohl bys ke mně přijít?“ Znal jsem pravidla, sám sem je stanovil, ale přesto bylo těžké ji odmítnout, i telefonicky. „Cítím se hrozně. Mám závratě a je mi zle. Přijď“

si mě léčit!“ Musel jsem zamknout do skříně tu část svého já, které jí chtělo přispěchat na pomoc. „Nemůžu. Mám dnes večer nějakou schůzku. Ale přijdu zítra, jestli chceš.“ „Ty máš *schůzku*? Ty si půjdeš na schůzku, když mně je zle a potřebuju tě mít vedle sebe? To mu nemůžu uvěřit...“ Proč jí mám všechno znova opakovat! Naše přátelství je přece bez vlastnických nároků na druhého, otevřené, založené na vzájemné svobodě vzdálit se od partnera, kdykoli oba budeme chtít, ať máme důvod nebo ne. Teď jsem se vyděsil. V Los Angeles jsem se už tak dávno neviděl se žádnou jinou ženou, že jsem najednou měl pocit, jako bychom sklouzávali do samozřejmého manželství a přitom zapomínali, že potřebujeme být chvílemi každý sám, stejně jako jindy spolu. To by přece byl osudný omyl! Nedovolím, aby si mě někdo přivlastňoval, nikdy a za žádných okolností! Zeptala se mě, jak se dotyčná jmenuje, vyčetla mi, že by snad ta Deborah mohla pochopit, že když je jí, Leslie, tak špatně...

Žárlila! S pláčem mi vyčítala: „Čert vem vaši svobodu, pane Richarde Bachu! Dřu se jako blázen, abych tě zachránila před finanční katastrofou, nemůžu spát starostmi, jestli jsem náhodou neopomněla nějaký nezbytný krok... jen abych tě zachránila... protože mi na tobě tolik záleží... jsem ze všeho utahaná, že sotva stojím na nohou, a ty ke mně nepříjdeš, když tě potřebuju, protože máš rande s nějakou Deborah, kterou ani pořádně neznáš, nebo ti snad ztělesňuje nějaký ztracený *princip*?“

Promluvil jsem k ní metrovými zdmi z masivní oceli: „Máš pravdu.“ Telefon zůstal dlouho němý. Potom se ozvala jiným hlasem. Žárlivost i úzkost z něj zmizely, už byla klidná a tichá. „Na shledanou, Richarde. Měj se hezky na té schůzce.“ A zatímco jsem jí děkoval za pochopení, zavěsila.

Druhý den ani další nebrala telefon. Třetí den mi od ní přišel dopis:

Středa v noci 12.21

Nejmilejší Richarde,

je moc těžké se rozhodnout, jak a odkud začít. Přemýšlela jsem o tom, dlouho a opravdu vážně, a snažila jsem se najít nejlepší z mnoha možností...

Nakonec jsem přišla na takový nápad, hudební metaforu, s jejíž pomocí jsem dokázala myslet jasně a dospět alespoň k pochopení, ne-li k uspokojení, a ráda bych se o ni s tebou rozdělila. Tak to se mnou, prosím tě, chvilku vydrž, protože si uděláme ještě jednu společnou hodinu hudby.

Nejběžnější formou užívanou pro velká klasická díla je sonátová forma. Je základem skoro všech symfonií a koncertů. Skládá se ze tří hlavních částí: expozice neboli zahájení, v níž se předkládají drobné nápady, témata, útržky a kousky a navzájem se představují, rozvedení, v němž jsou tyto drobné nápady a motivy co nejplněji využity, rozšířeny, často přecházejí z dur (šťastných tónin) do moll (nešťastných tónin) a zase zpátky a rozvíjejí se a splétají do větší složitosti, až se z nich nakonec vyloupne rekapitulace, v níž přijde vyznění, nádherný výraz plné a bohaté zralosti, k níž drobné nápady dospěly během procesu rozvíjení.

Můžeš se ptát, co má tohle společného s tebou, pokud jsi to už sám neuhodl.

Vidím nás oba uvízlé ve stadiu zahájení, které nebere konce. Zpočátku bylo skutečné a přinášelo nám ničím nezkalenou slast. Patří to i k takovému vztahu, v němž ze sebe vydáváš to nejlepší: jsi zábavný, okouzlující, vzrušený i vzrušující, zajímavý i zaujatý. Je to období, kdy se cítíš nejlíp a zároveň jsi nejvíc k pomilování, protože nepociťuješ potřebu se věčně bránit, takže tvoje partnerka může něžně hýčkat vřelou lidskou bytostí, a ne obrovský kaktus. Je to čas slasti pro oba a není divu, že máš začátky rád tolik, až se snažíš prožít celý život jako jejich nekonečnou řadu. Ale začátky nelze prodlužovat do nekonečna: prostě nemohou znovu a znovu opakovaně vyjadřovat samy sebe. Musí se pohnout dál a rozvinout se – anebo zemřít nudou. Tak to není, tvrdíš ty. Musíš odcházet, hledat změnu, nové lidi, nová místa, aby ses mohl vracet ke svému vztahu, *jako by* byl nový, musíš mít neustále nové začátky.

Pohnuli jsme se spolu dál, ale jen k prodlužované řadě nových zahájení. Některá byla zaviněna nezbytnými praktickými odloučeními, která však byla pro lidi, kteří jsou si blízcí jako my dva, zbytečně drsná a krutá. Některá sis vědomě zařídil, jen aby sis vypracoval ještě víc příležitostí, při nichž ses mohl vracet k novosti, po níž tolik tou-

žíš.

Provedení je pro tebe evidentně částí, o níž nechceš slyšet. Neboť přitom bys třeba mohl přijít na to, že máš nanejvýš sbírku velice omezených nápadů, které se v praxi neuplatní, ať do nich vložíš sebevíc tvůrčí energie, anebo – a to pro tebe bude ještě horší –, že v sobě nosíš cosi slavného, jakousi symfonii, a v tom případě tě čeká práce: hlubiny musí být změřeny olovnicí a samostatná vlákna navzájem setkána v jedinou látku, aby lépe hlásala svou vlastní i vzájemnou slávu. Jsem přesvědčena, že tato situace odpovídá oné fázi psaní, v níž se neúprosně ukáže, že je nutno opustit základní předběžnou představu o nějaké knize, anebo že to není možné.

Nepochybně jsme zašli dále, než jsi mohl mít v úmyslu. A zastavili jsme se notný kus cesty před okamžikem, kdy jsi podle mých představ měl podniknout naše další logické a báječné kroky. Sledovala jsem, jak se v tobě vývoj neustále zastavuje, a začala jsem věřit, že se nikdy nevzmůžeme na víc než na pár sporadických pokusů využít celý náš potenciál pro učení, naši úžasnou podobnost zájmů, i kdybychom na to měli bůhvíkolik let – protože spolu nikdy nebudeme trávit čas bez přerušování. A tak růst, který tak vysoko ceníme a o němž víme, že je možný, se nakonec stává nemožným.

Oba máme vizi čehosi báječného, co nás čeká. Přesto se k tomu nedokážeme odsud dostat. Narážím na neproniknutelnou hradbu obranných postavení a ty máš pocit, že musíš stavět neustále další a další. Toužím po bohatosti a plnosti dalšího rozvíjení, a ty budeš vždycky, když budeme spolu, hledat nové a nové cestičky, jak před ním uniknout. Oba se momentálně cítíme do morku kosti zklamání; ty se nedokážeš vrátit, já nedokážu vykročit vpřed, neustále nás tíží pocit zápasu a nad vymezeným časem, který nám poskytuješ, visí mraky a temné stíny.

Neustále pocitovat, jak se bráníš mně i růstu čehosi báječného, o čem jsem už psala, jako by na tom i na mně bylo něco hrozného – zakoušet na vlastní kůži, jaké nejrůznější podoby tato vzdorná obrana na sebe bere, a někdy jsou velmi kruté – to mi často působí bolest, jednou krutější a jindy mírnější. Zaznamenávala jsem si, jak jsme spolu trávili čas, a dlouho a poctivě jsem nad svými zápisky uvažovala. Rozesmutnily mě, ba dokonce šokovaly, ale nakonec mi to po-

mohlo, abych se dokázala podívat pravdě do očí. Vracím se v duchu ke dnům na začátku července a k následujícím sedmi týdnům a vidím v nich jediné naše šťastné období. To bylo zahájení, a bylo krásné. Potom následovala odloučení s bolestnými a pro mě nevysvětlitelnými náhlými odjezdy – a stejně bolestivými projevy, s nimiž ses mi po každém návratu vyhýbal a bránil.

Být pryč a každý zvlášť, anebo být spolu a každý sám, to je nesnesitelné neštěstí. Pozoruji, že se ze mne stal tvor, který hodně pláče, tvor, který dokonce *musí* hodně plakat, jelikož – skoro se mi zdá – soucit je nutný dřív, než je možná laskavost. A já dobře vím, že jsem v životě ještě nedospěla tak daleko, abych se dokázala chovat jako soucitná osoba.

Když mi bylo řečeno, v okamžiku krize, kdy jsem potřebovala pomoc, že odvolání schůzky „pro tebe nepřichází v úvahu“, dopadla na mě plnou vahou pravda a rozdrtila mě jako lavina. Když se podívám skutečnosti do očí se vši vážností, jíž jsem schopna, vidím, že takhle nemůžu dál, i kdybych si to přála sebevíc; už se nedokážu dál přizpůsobovat. Doufám, že v mých slovech nebudeš hledat porušení vzájemné dohody, ale další v řadě mnoha, mnoha zakončení, kterou jsi sám zahájil. Oba víme, alespoň jak si myslím, že to tak musí být. Musím se smířit s tím, že moje snaha dát ti poznat radosti, jaké člověk zakouší, když mu na někom záleží, naprosto ztroskotala.

Richarde, můj drahý příteli, snažím se ti také všechno sdělit jemně, ba přímo něžně a s láskou. A jemné tóny nemaskují hněv, který se pod nimi skrývá: jsou opravdové. Nikoho neobviňuju, nikomu nepřičítám vinu ani na nikom nehledám chyby. Prostě se snažím všechno pochopit a utišit bolest. Prohlašuji, co jsem byla donucena přijmout – že my dva nikdy nepoznáme žádné rozvinutí, a tím méně slavné vrcholné vyjádření vztahu, který dozrál a plně rozkvetl.

Měla jsem a pořád ještě mám pocit, že jestli něco v mém životě stálo za to, abych se vzdala zavedených stereotypů a překročila všechny známé meze, tak to byl vztah nás dvou. Snažila jsem se jej udržovat při životě tak dlouho, že bych se snad mohla právem cítit pokořena. Ale já jsem naopak na sebe pyšná a mám radost, že jsem rozpoznala vzácnou a nádhernou příležitost jaké se nám dostalo, dokud jsme ji ještě měli, a obětovala jsem jí, v nejvyšším a nejčistším

smyslu, všechno, jen abych ji pro nás uchovala. Ale utěšuju se následující myšlenkou. V děsném okamžiku konce mohu čestně prohlásit, že nevím už o ničem, co bych ještě mohla udělat, abych nás oba dovedla do krásné budoucnosti, kterou jsme mohli mít.

Navzdory bolesti jsem šťastná, že jsem tě poznala tak mimořádně důvěrně a vždycky budu s láskou vzpomínat na chvíle, které jsme spolu prožili. Díky tobě jsem vyrostla a mnohému jsem se od tebe naučila, ale zároveň dobře vím, že jsem pro tebe také udělala mnoho dobrého a důležitého. Protože jsme se dotýkali jeden druhého, stali se z nás obou lepší lidské bytosti.

Na této křižovatce, kdy je už pozdě a rozcházíme se, mě napadá, že by nám třeba pomohla i jedna metafora ze šachu. Šach je hra, v níž má každý hráč svůj vlastní cíl, a to hned na začátku, kdy vyrazí proti soupeři; uprostřed partie, v jejímž průběhu se zápas rozvine a nabude na intenzitě a obě strany ztrácejí pozice a figury, a zakončení, při němž jeden hráč vláká soupeře do pasti a úplně ho ochromí.

Myslím, že život vidíš jako šachovou partii; já v životě vidím sonátu. A kvůli těmto rozdílům je ztracen král i královna a píseň musí zmlknout.

Pořád jsem tvá přítelkyně a vím, že ty jsi můj přítel. Posílám ti tyto řádky se srdcem překypujícím hlubokou a něžnou láskou a vysokým míněním, jaké o tobě mám, jak sám dobře víš, ale zároveň plna hlubokého žalu, že příležitost slibující tolik naděje, natolik vzácná a tak krásná, musela zůstat nevyužita.

Leslie

Zůstal jsem stát u okna, zíral jsem do prázdna a v hlavě mi hučelo.

Mýlí se, ovšem že se mýlí. Ta ženská nechápe, ani kdo jsem, ani jak uvažuji.

Její chyba, ulevil jsem si v duchu.

Potom jsem dopis zmačkal a zahodil.

Uplynula hodina; za oknem se nic nezměnilo.

Proč si lžu do kapsy, ptal jsem se v duchu sám sebe. Má pravdu a já vím, že má, i když si to nikdy nepřiznám, a nikdy na ni znovu nepomyslím.

Ty její řeči o symfonii a o šachu... jak to, že jsem na to nepřišel

sám? Odjakživa jsem přece tak zatraceně inteligentní na všechno kromě daní, viděl jsem do věcí mnohem hlouběji než všichni ostatní, kteří kdy žili na světě. Jak je tedy možné, že já ty věci nechápu, kdežto ona ano? Že bych nebyl tak bystrý jako ona? Ale když už je tak chytrá, kde má svůj systém, štít, který ji chrání před bolestí? Já mám svou perfek...

Čert vem tvou perfektní ženu! Stejně je to jen pětimetrákový páv, kterého sis sám vymyslel a vyzdobil prazvláštními barvami falešného peří přilepeného na křídlech, která se stejně nedokážou vznést a létat! Dokáže nejvýš pobíhat po zemi a mávat křídly, vřeštět místo zpěvu, ale nikdy se nevznese. Děsíš se manželství, tak je to, a víš vůbec, že ses oženil s tímhle monstrem?

Představil jsem si svatební fotografii v albu, na které stojím vedle šestimetrového páva, a musel jsem uznat, že ta představa odpovídá skutečnosti. Oženil jsem se s představou, která je špatná.

Ale co omezování mé svobody? Zůstanu-li u Leslie, začnu se nudit!

Přibližně v té chvíli jsem se vnitřně rozpoltil ve dvě rozdílné bytosti: já, které tak dlouho řídilo běh mého života, a neznámého cizince, který je přišel zničit. A hned se dal do vyčítání: Nuda je, ty lumpe, to nejmenší, co tě trápí. Horší bude, že je chytřejší než ty, a vyzná se v končinách, k nimž se neodvážíš ani přiblížit. Jestli v sobě, drahý Richarde, nenajdeš alespoň špetku zdravého rozumu a nevyužiješ příležitosti, která se ti nabízí, můžeš si až do smrti jalově zahrávat s tou tvou zaběhanou fikcí perfektní ženy a nakonec stejně zajdeš i s ní na samotu. Leslie Parrishová se ti nabízí jako příležitost tisíckrát cennější než nějaká pozemská říše, ale ty jsi z ní k smrti vyděšený, protože je chytřejší než ty, ale ona zůstane chytřejší, i když se na ni vykašleš!

Tak, prosím tě, neváhej a udělej totéž, co děláš vždycky: Uteč na letiště, nastartuj letadlo a vznes se do noci. Vznášej se, vznášej! Najdi si nějakou milou holku s cigaretou v jedné ruce a sklenicí rumu ve druhé a sleduj, jak tě zneužije jako odrazový můstek k něčemu lepšímu, než je to, před čím chceš dnes večer utéct. Jen si uteč, ty pitomej zbabělče. Uteč, aby ses mě zbavil. Příště mě uvidíš až v den své smrti a pak mi třeba povíš, jaké to bylo poté, co jsi spálil jediný

most...

Ale jednu věc jsem nikdy neudělal, moje milá Leslie – nikdy jsem nelhal, nepodváděl ani nešvindloval; žil jsem s tebou jenom to, o čem jsem byl bezpečně přesvědčen, přesně jak jsem ti slíbil. A když na to už nemůžeš přistoupit, nedá se nic dělat. Škoda, žeš mi nemohla všechno říct trochu dřív a ušetřit nás oba tohoto trápení.

Už dlouho jsem si pohrával s myšlenkou, že bych utekl někam, kde mě neznají, a tam žil pod změněným jménem, třeba jako pan Sanders. Ale toužil jsem po tom doopravdy?

To má být tvoje nejhlubší pravda? zeptala by se určitě.

Ne.

Sedl jsem si na podlahu a opřel se o stěnu.

Ne, Leslie, tohle není moje nejhlubší pravda.

Moje nejhlubší pravda praví, že se musím ještě moc a moc učit, než dokážu milovat někoho jiného. Moje nejhlubší pravda praví, že moje představa perfektní ženy je přinejlepším dobrá na trochu řeči nebo sexu – a to jsou pomíjivé záležitosti vhodné k tomu, abych na chvíli zahnal pocit osamělosti.

Když jsem byl mladý kluk a tenkrát, když jsem nechal toho pouťového létání, jsem věděl, co je pravda a co bych měl udělat: najít si celoživotní partnerku, jejíž duše by byla polovinou mého já, anděla vtěleného do ženy, s níž bych se učil a kterou bych miloval. Jedinou ženu, která ze mě vymete peklo a přiměje mě, abych se změnil, dorostl a zvítězil tam, kde bych jinak zase utekl sám před sebou.

Cesta se přede mnou rozdvojila v rozcestí.

Dvě budoucnosti znamenaly dva rozdílné životy: Leslie Parrishová, anebo moje až příliš pohodlná představa perfektní ženy.

Vyber si, Richarde. Venku nastává noc. Tak kterou?...

„Haló?“ Hlas jí skoro zanikal v rámusu kytar a bubnů.

„Leslie, jsi to ty? Tady je Richard. Víím, že je pozdě, ale mohla by sis se mnou chvíli povídat?“

Chvíli bylo slyšet jen ryk hudby. Už jsem si začínal zoufat, že Leslie definitivně ztratila zájem o takové mužské, jako jsem já.

„Okamžik,“ ozvala se, „jen ztlumím hudbu. Tančila jsem.“

„Tak tě teda zdravím. Dostal jsem tvůj dopis.“

„Potřebovala jsem se zbavit té neustálé bolesti. Otevřené svazky pro mě asi nejsou. Nejdřív jsem měla pocit, že je nám spolu moc dobře. Ale pak jsem si musela říct, že nemá cenu dát se rozdírat kvůli lidem, které člověk ani nezná, nebo kvůli nějakým abstraktním principům. Prostě to nešlo dál.“

„A proč myslíš, že to nešlo dál?“

„Mívala jsem kočku,“ odpověděla Leslie. „Jmenovala se Ambra. Byla to veliká a chlupatá perská kočka. Trávily jsme spolu každou minutu, když jsem byla doma. Obědvávala zároveň se mnou, sedávaly jsme společně a poslouchaly hudbu a v noci mi spávala na rameni. Ale potom měla kořata. Věnovala jim všechnen čas i lásku a od té doby jsme si už nikdy nebyly tak blízké.“

„*Hloubka důvěrnosti, kterou sdílíme s někým jiným, je tedy nepřímou úměrná počtu těch druhých, s nimiž jsme se v životě setkali?*“ zeptal jsem se. Ale okamžitě jsem se lekl, aby v tom nehledala výsměch. „Myslíš, že my dva bychom se měli věnovat výhradně jeden druhému?“

„Ovšem. Smiřovala jsem se s tou spoustou tvých milenek, aspoň zpočátku. Když jsi byl pryč, mohl sis klidně dělat, cos chtěl. Ale když se objevila Deborah, Debořin princip, jak jsi říkal, najednou jsem si uvědomila, že začínáš stěhovat svůj harém sem na Západ a chceš mě do něj zařadit. Ale to já nechci, Richarde!“

Víš, co jsem se od tebe naučila? Naučila jsem se rozeznávat, co je *možné*, a co není, a proto teď musím hájit, co jsme společně získali. Chci být nesmírně blízká člověku, kterého obdivuju, uctívám a miluju a který má vůči mně stejné pocity. Buď tohle, anebo nic. Uvědomila jsem si, že každý hledáme něco jiného. Ty chceš něco jiného než já.“

„A co podle tebe vlastně chci?“

„Přesně to, co máš. Spoustu žen, které znáš jen povrchně a na nichž ti ani moc nezáleží. Povrchní flirtování, vzájemné úsluhy, všechno bez šance na lásku. Tak si osobně představuju peklo. Peklo je místo, doba, vědomí, Richarde, kde není láska. Hrůza! Mě z toho laskavě vynech.“

Mluvila, jako bychom se oba už nezvratně rozhodli. Jako by mizela poslední naděje na změnu názorů. Nežádala nic; jen mi sdělovala

svou nejhlubší pravdu a dobře věděla, že s ní nebudu souhlasit.

„Leslie, bál jsem se jen jedné věci, že jsme si začínali jeden druhého přivlastňovat. Svoboda je pro mě stejně důležitá jako...“

„Svoboda k čemu?“ odsekla. „Svoboda vyhnout se důvěrnosti, nebýt si blízký? Svoboda nemilovat? Svoboda utíkat se před radostí do těkání a nudy? Máš pravdu... kdybychom zůstali spolu, tak bych u tebe takovouhle svobodu nerada viděla.“

Její hlas byl stříbrný řetěz, kterým mě prudce švihala. Poděkoval jsem, že mě poučila o pravdě, kterou jsem předtím neznal. Leslie pokračovala:

„Vždycky jsem si říkala, že jeden člověk plus jeden člověk, jsou-li to ti praví, si mohou navzájem dát nekonečno! Jenže až příliš často stahuje jeden druhého dolů, jeden se chce vznést vzhůru jako balón, ale druhý ho tíží jako mrtvá přítěž. Přesto jsem si odjakživa kladla otázku, jaké by to asi bylo, kdyby se oba, muž i žena, chtěli společně vznést jako dva balóny!“

„Znáš nějaké podobné dvojice?“

„Skoro žádné.“

„Kolik asi?“

„Dvě tři.“

„Já neznám ani jedinou,“ namítl jsem. „Vlastně... možná jednu. V celé té spoustě lidí, které znám, jediné šťastné manželství. Ostatní jsou... taková, že si buď užívá žena a muž je mrtvá přítěž, anebo naopak, nebo visí jeden druhému na krku jako kámen. Dvojice společně se vznášejících balónů jsou nesmírně vzácné.“

„Když už jsme takoví, jací jsme, tím starým stylem se nikam nemůžeme dostat. Já to ani nechci. Nejdřív jsem se pokoušela, když jsi býval pryč, chodit s jinými muži, abych se přesvědčila, jestli si dokážu najít perfektního muže, který by se stal protiváhou tvé perfektní ženy. Ale nešlo to. Všechno byla je nuda, nuda, samá nuda. Pitomé mrhání časem.“

„A jak bychom se tedy podle tebe měli změnit?“

„Navrhuji, abychom se pokusili o výlučný milostný vztah nás dvou, jen mezi tebou a mnou. Abychom měli možnost přesvědčit se, jestli jsme dvojice vznášejících se balónů.“

„Ale vždyť jsme, Leslie, každý úplně jiný.“

„Jsme jiní a přitom stejní. Vždyť jsi byl přesvědčen, že by sis neměl co říct se ženou, která se bojí létat v letadle. A já jsem si nedovedla představit, že bych dokázala trávit čas s mužem, který nemiluje hudbu. Co když právě v té odlišnosti je výhoda? Když jsme každý jiný, můžeme si přece navzájem otvírat světy a navzájem se obdarovávat svou láskou a vlastním vzrušením!“

„Musíme si všechno rozmyslet,“ soukal jsem ze sebe. „Oba za sebou máme manželství a všelijaká polomanželství a všechny ty vztahy na nás obou zanechaly jizvy. Nesmíme se dopustit znovu starých chyb, to jsme si přece slíbili. Myslíš, že bychom nemohli žít spolu nějak jinak... než se zase pokusit o manželství?“

„Navrhni něco sám.“

„Mně se docela líbilo, jak to mezi námi bylo.“

„Ale to je málo. Dokážu být šťastnější, než jsme byli takhle spolu, když jsem sama, a ani přitom nemusím poslouchat tvoje směšné záminky k útěkům, k tomu, abys mě od sebe odstrkoval, nebo si stavěl hradbičky, abych ti nemohla lézt do soukromí. Buď budu tvoje jediná milenka, anebo se s tebou nebudu vůbec milovat. Zkoušela jsem ty tvoje polovičatosti, ale nejde to – mně aspoň ne.“

„Ale když manželství má tolik vad...“

„Nesnáším manželství jako ty, Richarde, jakmile lidi otupuje, nutí je podvádět, nebo je zavírá do klece. Vyhýbám se mu ostatně déle než ty; rozvedla jsem se už před šestnácti lety. Ale liším se od tebe přesvědčením, že existuje jiný druh manželství, které nám dá víc svobody, než kolik jí můžeme zažít každý ve své samotě. Asi to sotva pochopíš, ale já jsem přesvědčena, že z nás dvou by mohla být takováto dvojice. Ještě před hodinou bych byla tvrdila, že k tomu nemáme *seběmenší* šanci. Nenapadlo by mě, že bys mohl zavolat.“

„Ale prosím tě, nedělej se, dobře jsi věděla, že zavolám.“

„Nevěděla. Jen jsem si byla jista, že můj dopis zahodíš, skočíš do letadla a někam odletíš.“

Zase jsem si uvědomil, že snad musí číst moje myšlenky. Nahlas jsem řekl:

„Přece si nemyslíš, že bych zmizel bez rozloučení, kdybych věděl, že se na mě zlobíš?“

„Ale já se na tebe, Richarde, opravdu nezlobím. Vztekla a otráve-

ná jsem byla jen tuhle večer. To mně bylo smutno a brečela jsem. Ale za chvíli jsem přestala a dlouho jsem o tobě přemýšlela. Nakonec jsem si uvědomila, že jsi pro mě ten nejlepší člověk, ale že se musíš změnit a musíš to udělat sám a nikdo ti s tím nemůže pomoci. Jak bych se na tebe mohla zlobit, když vím, že se opravdu snažíš, jak můžeš?“

Cítil jsem, jak mi obličej zaplavuje vlna horka. Takhle si kvůli mně láme hlavu, a s takovou láskou!

„Ale co když se nesnažím, jak můžu?“

„V tom případě se na tebe zlobím!“

„Nemohli bychom tedy sepsat vzájemnou smlouvu, nemohli bychom uzavřít naprosto jednoznačnou a podrobnou dohodu o tom, jaké změny přesně chceme?“

„Tohle nechápu, Richarde. Připadá mi, že si na něco hraješ a ještě si kvůli tomu připadáš děsně důležitě. Hraješ si a odříkáváš litanie svých obehnaných frází a stavíš si staré hradbičky. Už jich mám dost. Nechci už poslouchat, že se přede mnou musíš bránit a tak dále. Ale když se mě bojíš, tak se nedá nic dělat. Rozešla jsem se s tebou a nic ti nebudu vyčítat. Zůstaneme kamarády, O. K.?“

Kdybych si v té chvíli dovolil promluvit o tom, co jsem cítil, byl bych jí řekl, že ji miluju. Místo toho jsem se zeptal:

„Ale ty se taky snažíš, jak můžeš, vid’?“

„Samozřejmě.“

„Nepřipadá ti divné, že bychom zrovna my dva měli být výjimkou, potvrzující, že důvěrný vztah je v praxi možný? Že bychom na sebe nekřičeli, nepráskali dveřmi, neztráceli k sobě navzájem úctu, nezačali všechno považovat za samozřejmé, nepodlehli nudě?“

„Copak se sám nepovažuješ za výjimečnou osobnost? Copak za ni nepovažuješ i mě?“

„Jsme jiní než všichni ostatní lidé, které jsem v životě potkal.“

„Jestli se na tebe rozzlobím, tak mi vůbec nepřijde divné, když na tebe budu křičet a budu ti práskat dveřmi před nosem. Lecos po tobě hodím, jestli mě rozčílíš ještě víc. Ale to všechno neznamená, že bych tě nemilovala. Jenže ty to nechápeš, vid’?“

„Vůbec ne. Vždyť přece neexistuje problém, který bychom nemohli vyřešit klidnou, rozumnou výměnou názorů. Když se neshod-

neme, proč bych ti nemohl říct, podívej, Leslie, nesouhlasím s tebou, a to z těch a těch důvodů. A ty třeba můžeš odpovědět, ano Richarde, máš pravdu, přesvědčil jsi mě, tvůj názor je lepší. A tím to končí. Není třeba zametat střepy nádobí ani opravovat vyvrácené dveře.“

„Ale člověk začne křičet, když dostane strach. Já například, když mám pocit, že neposloucháš, co ti říkám. Možná že posloucháš slova, ale přitom mi *nerozumíš*, a tak se bojím, abys neudělal něco, čím bys nám oběma ublížil, a tak ti všechno musím říci nahlas tak, abys mě uslyšel a pochopil!“

„Chceš říct, že když budu poslouchat, co mi říkáš, nebudeš muset křičet?“

„Zřejmě ne, a i kdyby, tak bude konflikt za pár minut za námi. Dostanu to ze sebe, a hotovo, uklidním se.“

Potom jsme se ještě chvíli dohadovali o mých hradbičkách, jimiž se jí bráním, emocích a podobných věcech. Potom Leslie řekla:

„Bude se mi po tobě taky stýskat. Richarde, jak můžeš někoho nutit, aby se díval za roh, když k němu ještě nedošel? Jediný život, který stojí za to, je kouzelný život, a tohle, co spolu prožíváme, přece kouzelné je! Nevím, co bych dala za to, abys pochopil, co bychom mohli mít...“ Odmlčela se a po chvíli se zeptala: „Ale pro tebe neexistuje nic, co nevidíš, vid’? Ani když to vidím já a stojím přitom vedle tebe.“ Hlas jí zněl unaveně a rezignovaně. Zřejmě se chystala zavěsit.

Do smrti se nedozvím, jestli se to stalo tím, že jsem byl unavený a vyděšený. Bez předcházejícího varování ve mně něco prasklo, v hlavě se mi cosi uvolnilo, ale nebyl to šťastný pocit.

RICHARDE! křičelo to na mě. **CO TO DĚLÁŠ? ZBLÁZNIL SES NEBO TI PŘESKOČILO?** Vždyť jde o tebe a celou tvou budoucnost, a jestli se to zvrtně, tak z tebe bude **ZOMBIE**, živá mrtvola, budeš jen bezmocně sledovat čas, dokud se sám nezabiješ! Vždyť si před ní devět hodin telefonicky na něco hraješ. **PROČ SI MYSLÍŠ, ŽE VŮBEC JSI NA TÉHLE PLANETĚ? SNAD ABYS LÍTAL V LETADLECH?** Jsi tady přece proto, aby ses, ty nafoukaněj blbče, poučil o **LÁSCE!** Ona je tvoje jediná učitelka a během pětadvaceti vteřin zavěsí a už ji v životě neuvidíš! **PROMLUV**, ty idiote!

„Leslie, máš pravdu. Mýlil jsem se. Chci se změnit. Vyzkoušeli

jsme spolu spoustu cestiček a ani jedna nevedla k cíli. Pojd' teď zkusit tu tvou. Konec perfektní ženy, žádné hradbičky, abys ke mně nemohla. Jen ty a já, my dva. Ať se děje, co se děje.“

Po delším mlčení se zeptala: „Víš jistě, že říkáš, co si myslíš?“

„Naprosto jistě. A nemohli bychom si o tom raději popovídat osobně?“

„Samozřejmě, stačí, když zavěsíš a přijdeš ke mně. Je čas na snídani.“

„O. K., miláčku. Ahoj.“ Když zavěsila, řekl jsem do hluchého telefonu: „Miluju tě, Leslie Parrishová.“

Leslie se navzdory strachu učila létat. Hollywood jsme zanechali čtyři sta mil za západním obzorem, můj dům na Floridě byl prodán a žili jsme spolu v obytném voze zaparkovaném někde uprostřed nekonečných arizonských hor a plání porostlých šalvějí. Hned vedle parkoviště začínala travnatá plocha letiště pro větroně. Slíbil jsem Leslie, že se pokusím naučit, jak jí být co nejbližší a neschovávat se za hradbičkami obav a nedůvěry. Obytný vůz uprostřed pouště byl můj nápad. Jak se lidé mohou rychleji otevřít jeden druhému, než když musejí intenzivně sdílet všechny intimity? Nuda v životě nepochází z toho, že by si lidé byli vzdáleni tělesně, ale že se navzájem vzdalují duševně a duchovně. A Leslie Parrishová, která se ještě před nedávnem nezvladatelně bála letadel, se u mě učila létat.

Někdy se mi mstila mlčením. Jindy schválně plýtvala při sprchování vodou, jelikož dobře věděla, že každou kapku musím do nádrží obytného vozu dopravit z města. Ležel jsem a četl. A najednou v ní všechno vybuchlo. Rozbíljela láhve a zavařovací sklenice o dřevěné obložení stěn, vzduchem lítaly kartáče a fény.

TY ZATRACENEJ HAJZLE! NENÁVIDÍM TĚ! UŽ TĚ NECHCI ANI VIDĚT! ON SI KLIDNĚ LEŽÍ A MĚ NECHÁ MÁLEM UMRĚT NA ÚPAL; PROTOŽE SE MU V TOM HORKU DŘU S JEHO PITOMÝM VĚTRONĚM! KLIDNĚ BY MĚ NECHAL UMRĚT, JEMU JE TO JEDNO! KOUKEJ ODTUD VYPADNOUT, PANE RICHARDE BACHU, A DEJ MI UŽ KONEČNĚ JEDNOU POKOJ, TY SOBECKÝ... PRASE! Takhle se mnou v životě nikdo nemluvil, nikdo se tak před mýma očima ne-

choval.

V prvním hnutí bych byl nejraději utekl. Nikdo přece nemá právo takhle na mě rvát! Vyrazil jsem do pouště, ale pak mě naštěstí napadlo, že opravdu mohla být příliš dlouho na sluníčku. Pochopil jsem, že jsem blázen. Vtom jsem zahlédl drobnou pouštní kytičku, jaké jsem si předtím nikdy nevšiml. Utrhl jsem ji a zabalil do listu vytrženého ze zápisníku.

Když jsem se vrátil, pohladil jsem ji po vlasech a omluvil jsem se. Nereagovala. „Přinesl jsem ti kytičku... z pouště. Myslíš, že bych ji měl dát do vody?“

Posadila se a řekla, abych ji dal do hrnečku. Když jsem to udělal, dodala: „Děkuju ti za kytku, Richarde. A taky za omluvu. A zkus si, prosím tě, zapamatovat jednu věc: Nikoho z lidí, jejichž blízkost si chceš v životě uchovat, neber jako samozřejmost.“

Bylo nám chvílemi dobře, pak jsme se zase hádali nebo propadali smutku k neunesení. Jednoho dne si sbalila své věci a odešla na zastávku autobusu. Bylo mi smutno, vyčítal jsem si všechno možné. Lehl jsem si ze zoufalství na podlahu vozu a zavřel oči. Konec... Ale najednou mi oči samy zamrkaly a otevřely se do tmy. „Leslie...“ vydechl jsem podvědomě.

Ležel jsem na podlaze obytného vozu, sotva jsem popadal dech, a obličej jsem měl vlhký slzami.

„Jsi O. K.?“ zeptala se.

Vstal jsem, přitiskl jsem se k ní co nejbliž a pevně jsem ji objímal.

„Neboj, nechtěla jsem tě opustit, broučku. Vždyť tě miluju.“

„Leslie, pamatuješ se na mou definici, že spřízněné duše životních partnerů se vždycky dokonale doplňují? Jak se tedy takové bytosti mohou vlastně hádat? Například ty: často mě nechápeš, křičíš na mě, házíš po mně věci...“

„Ach jo, někdy je to hrůza, žít s filosofem...“

Znovu se ozval daňový úřad, který odmítl přistoupit na náš návrh, jak vyřešit problém s nedoplatky. Leslie se neznala vzteky. Cestou zpět k nám na poušť prohlásila, že se raději stýká s jedovatými chřestýši, kteří jsou aspoň poctiví, než s těmi slizkými lumpy z bernáku.

Do Nevady jsme přiletěli úplně vyčerpaní, a když jsme konečně

dorazili domů na poušť, našli jsme náš vůz vykradený: vypáčené dveře bezmocně visely dokořán na stěžejích, na poličkách nezbyla jediná knížka, zásuvky zely prázdnotou. Všechno, co jsme zanechali ve svém domě na kolech, zmizelo.

Když jsme se rozloučili s věcmi, které byly součástí našeho každodenního života, a když nás přešla pomstychtivost, kvůli níž jsem vykřikoval, že se okamžitě vrátím do města a koupím si na ty darebáky pušku, začali jsme uvažovat o novém domově.

Byli jsme už přes rok manželé, čert vzal svatební obřad! Staré obavy mě už zřejmě opustily. Když jsem vzpomínal na svůj život na Floridě, připadalo mi, jako by můj tehdejší život byl utopencova mrtvola hnijící v řece: spousta peněz, letadel a ženských, ale nulový pokrok v žití.

„Vím jistě, že potřebujeme dům, kde bychom mohli dlouho žít spolu v klidu, míru a samotě.“

Prudce se ke mně obrátila. „To mluvíš o trvalém svazku?“

„Jistě.“

Vstala ze židle, sedla si ke mně do třicentimetrové vrstvy pouště, která se nám usadila na podlaze, a něžně mě políbila.

Po dlouhém mlčení se zeptala: „Máš na mysli nějaké konkrétní místo?“

Přikývl jsem. „Jestli proti tomu nic nemáš, tak doufám, že si najdeme nějaké místo, kde bude mnohem víc vody a mnohem míň písku než tady.“

Tři měsíce jsme nedělali nic jiného, než že jsme poctivě zkoumali příval katalogů inzerujících nemovitosti, všelijakých map a venkovských novin. Potom jsme týdny strávili v letadle hledáním dokonalého místa k bydlení. Nakonec jsme se rozhodli pro Little Applegate Valley v Oregonu. Z vrcholu našeho návrší jsme viděli na dvacet mil daleko a v tomto okruhu nebyl na dohled skoro žádný jiný dům. Domy tam sice byly, ukryté na stráních a mezi stromy, ale my jsme přesto měli blažený pocit klidu a samoty: tady jsme si chtěli postavit dům.

Zatím jen docela malý, než se vyřeší ta záležitost s daňovým úřadem. Mezitím ubíhaly týdny, měsíce a roky. Úřady si podávaly naši

záležitost z ruky do ruky a my jsme mezitím pořád bydleli v obytném voze. Nakonec jeden losangeleský advokát vymohl řešení: vyhlásím bankrot a vše se urovná podle příslušných zákonů.

Jednou jsem si při nákupu potravin v obchodě všiml počítače Apple. Koupil jsem ho a oba jsme se s ním učili pracovat. Oba jsme začínali něco nového. Mezitím byl dostavěn náš domek. Úřady se rozhodly, že v našem okolí vykácejí stromy, aby se tam mohlo stavět. Leslie se okamžitě přidala k lidem usilujícím o jejich záchranu. Někdy se společenské aktivitě věnovala natolik, až jsem na ni žárlil. Nic mi nebylo lhostejnější než snaha přesvědčit úřady, aby se v něčem změnily. Lidé takovým pokusům často obětují celý život, samozřejmě marně. V podobných případech nemá vítězství cenu: přinejlepším donutíme byrokraty, aby upustili od něčeho, do čeho se od samého začátku neměli vůbec pouštět.

Změnily se i naše osobní hierarchie hodnot: začali jsme studovat, hlavně obory týkající se ochrany přírody, ale především právo, a zase právo.

Zatímco Leslie vedla s místními úřady svůj boj o stromy, zničehonic udeřil blesk z čistého nebe: daňový úřad se po čtyřech letech průtahů ozval a rozhodl, že nás připraví o všechno, především mě o autorská práva na mé knihy. Leslie mi u oběda trpělivě vysvětlovala všechny právní předpisy týkající se bankrotu. Tehdy jsme také poprvé narazili na nelidskou stránku počítačů. Jak nám vzápětí objasnil situaci náš advokát: „Ten jejich počítač je neproniknutelná hradba. Nedostaneme se přes něj k žádné živé bytosti, která by odpověděla na náš dopis, nebo zvedla telefon.“ Přesto jsme u soudu úřední cestou ohlásili bankrot. V té chvíli jsem si uvědomil, že se musíme také vzít, jak to zákon vyžaduje. Na úřadě jsme jednali s paní ve středních letech. Když jsme odmítli prstýnky, speciální oddací listy s vyzlacenými iniciálami a všechny podobné věcičky, madam začala otráveně bušit do psacího stroje, a když skončila, prohlásila:

„Tady se mně laskavě oba podepište...“

Podepsali jsme se.

„Fotograf vás přijde na patnáct dolarů...“

„Toho vynechte,“ ohradil jsem se. „Nepotřebujeme žádné fotografie.“

„Za kapli je poplatek patnáct dolarů...“

„Netoužíme po obřadu. Po žádném.“

„Netoužíte po žádném obřadu?“ Podívala se na nás tázavě, my jsme nereagovali, a tak pokrčila rameny a řekla: „O. K. Prohlašuji vaše manželství za uzavřené.“ A bylo to.

Zákonný sňatek byl dalším závažným krokem na cestě od mého starého já. Richard, který nesnášel závazky, se teď právně zavázal být Lesliiným mužem. Muž, který pohrdal manželskými svazky, s ní teď byl v očích zákona svázán.

Po svatbě jsme zajeli navštívit mé rodiče.

Když jsme se ten večer svlékali v hotelovém pokoji, vyprávěl jsem Leslie, jak jsem se dlouho nemohl zbavit hluboce zakořeněné představy, že se před ní musím chránit ocelovým pancířem nebo úplným brněním.

„Proč sis mě držel od těla tak dlouho? Čeho ses vlastně bál?“

„Bál jsem se, že už to nebudu já.“

„Jasně. Pořád ty samé hradbičky. Skoro všichni muži, které jsem v životě potkala, se krčili za svými hradbičkami.“

Přitáhl jsem si ji do postele a dýchl jí do zlatých vlasů. „Takové krásné tělo! Jsi tak... neskutečně nádherná. Jak můžeš být moje žena, dokonce manželka? Musím se kvůli tobě rozloučit s další svou představou.“

„Proč by ses měl loučit s představou o mně?“

„Měl jsem rozpracovanou hypotézu, vlastně skoro už téměř hotovou teorii, ale tys mi zarazila další výzkum v terénu: *Krásné ženy nemají velký zájem o sex.*“

„Hlupáčku, totéž bych mohla tvrdit já o přitažlivých mužích. Všechny ženy je obdivují, a proto se v lásce chovají jako stroje a nakonec jsou otrávení.“

„Ale když žena projeví trochu zájmu o nás samé, všechno je okamžitě jiné.“

„Jaká tedy bude morálka vyplývající z této záležitosti, Richarde?“

„*Kde není důvěrnost, tam není nejkultivovanější sex.* Je to tak správné, paní učitelko?“

„Konečně se z tebe stává moudrý filozof!“

Soud nám povolil zůstat ještě nějakou dobu po vyhlášení bankrotu v našem domku, ale byl nejvyšší čas se odstěhovat z Little Applegate Valley. Leslie mě před odjezdem utěšovala:

„Bankrot a hlavně ztráta autorských práv na tvé knížky ti určitě připadá jako nezaviněná katastrofa, Richarde, ale my dva přece nenaletíme na povrchní zdání.“

Odepsané dluhy, žádné závazky – žádná pouta – právě jsem dostal novou příležitost dokázat sílu toho neviděného v sobě, na nějž jsem se odjakživa tolik spoléhal, jemuž jsem vždycky tolik věřil! Tak zní vesmírný zákon, blesklo mi hlavou: *Život nikdy nenechá na holičkách život.*

Když zmizely hory Oregonu za obzorem, zašeptal jsem si jako autor na konci knihy: Konec.

Odstěhovali jsme se dále na sever a za Lesliiny peníze jsme si pronajali domek. Byl uvnitř doslova holý, ale Leslie to komentovala větou: „Ani nevíš, jak se mi líbí všechno prosté!“ A nežili jsme si spolu špatně. Leslie v obyčejných šatech pracovala v naší mrňavé kanceláři.

Konečně totiž nadešel čas, kdy nám právník mohl oznámit, že záležitost mého bankrotu byla zlikvidována a autorská práva na sedm mých knížek budou prodána v dražbě. Mohl jsem se jí samozřejmě zúčastnit, stejně jako kdokoli jiný. Leslie se zarytě pustila do práce a jednoho dne za mnou vyběhla po schodech nahoru, a jak popadala dech, přerývaně ze sebe vyrážela: „Máme je! *Máme je!* Knížky jsou zase naše!“ Přitiskl jsem ji pevně k sobě a v duchu jsem jí děkoval: „Ještě žes měla ten skvělý nápad, nabídnout na začátku co nejmíň. Já bych se sám neodvážil do dražby vůbec pustit a oni by tě jinak byli přeplatili třeba o desetník!“

Právě v té době došlo k menší revoluci v letecké technice. Na trhu se objevila první laciná letadýlka. Za první příběh, který jsem napsal po smazání starých dluhů, jsem dostal tolik, že nám to stačilo na jídlo a mimořádně lehké letadýlko od firmy Pterodaktyl.

Leslie se líbilo už na fotografii v nabídkovém katalogu. Byl jsem rád, když sama létala, i když mě po přistání přiběhla přivítat. V duchu jsem si říkal: Celý život jsem hledal tuhle ženu. Potom jsem si

sám řekl, že mým posláním je být s ní. Ale mylil jsem se. Najít ji nebylo cílem mého života, to byla jen rozhodující epizoda. Když jsem ji našel, mohl jsem teprve začít žít. Ale co dál? ptal jsem se sám sebe. Co se my dva ještě spolu naučíme o lásce? Sám jsem se už tolik změnil, a to jsme začali teprve nedávno.

Příběhy pravé lásky nikdy nekončí. Zjistit, co nastane, až se šťastně vezmou, se dá pouze tím, že oba partneři, kteří se k sobě opravdu hodí, začnou žít jen pro sebe. Je v tom – jak jinak – romantika a smyslové rozkoše touhy, která se zamilovala. Ale co dál?

Dny a měsíce neustálých hovorů, jimiž doháníte staletí, kdy jste žili každý sám: Co jste tehdy dělali, co jste si mysleli, co jste se naučili, jak jste se měnili?

Ale co dál?

Jaké máte nejvnitřnější naděje-sny-přání, nejzoufalejší obavy, které se mají naplnit? Jaký je nejneskutečněji nejkrásnější čas, jaký si dovedete představit a který spolu prožíváte až do smrti, tvůj i můj, a oba k sobě patří jako slunce a luna na naší obloze a my dva je spolu můžeme změnit ve skutečnost! Ale co dál?

Můžeme se spolu učit tolika věcem! Tolik jich spolu můžeme sdílet! Jazyky, herectví, poezii, programování počítačů, fyziku i metafyziku, parapsychologii, zeměpis, vaření, historii, malování, ekonomiku, vyřezávání, hudbu a dějiny hudby, létání, jachting, geologii, odvahu a utěšování, botaniku i zoologii, umírání a smrt, archeologii a paleontologii, astronomii a kosmologii, hněv i výčitky svědomí, psaní, střelbu a fotografování, stavění domů, zahradničení, windsurfing a potápění, kamarádění s dětmi, stárnutí, hledání nových zdrojů energie a ochrana přírody, léčení a psychickou útěchu, hraní a hádání, oblékání a líčení, nahlížení pod povrch věcí, minulost i budoucnost, vzpomínky na minulé životy, péči o druhé a pomoc ostatním, vyučování i učení se, vidění a dotýkání, setkání s našimi dalšími já, vytváření nových světů ze snů, život v nich a vlastní proměny.

Leslie se usmála ze spaní.

Proto tedy milostné příběhy nemají konec! Nekončí, protože nekončí láska!

Leslie se probudila. Když jsem jí vyprávěl, o čem jsem přemýšlel, řekla: „Vid', že by bylo krásné sedět si na obláčku a sledovat, jak by

neznámí lidé našli náš zápisník a přečetli si z něj všechno, co jsme se naučili?“

Upřeně jsem se na ni zahleděl a hlavou mi táhly zlomky zapomenutých snů, útržky životů poztrácených v mnoha minulostech i budoucnostech a hýřily barvami, jako bych si sám za očima posunoval diapozitivy, cvak, cvak, cvak...

„Vůbec se mi nestýská po ztracené svobodě, na níž mi předtím tolik záleželo. Jak se člověku může stýskat po něčem, co vůbec neměl?“

„Ale nám se po tom stýskalo, Richie! Občas, když jsi zůstal sám, ať kolem tebe byli lidé nebo ne, copak ses necítil tak smutný, že jsi div nebrečel, jako bys na světě neměl jedinou spřízněnou bytost?“

Pohladila mě po tváři.

„Cítil jsi někdy, že se ti stýská po někom, koho jsi nikdy předtím nepotkal?“

Jednou večer krátce poté, co Leslie začala číst *Život po životě*, jsem dočetl *Vzpomínky na smrt*, a čím víc jsem přemýšlel, tím víc jsem s ní potřeboval mluvit.

„Až budeš mít chvílku, ale hodně dlouhou chvílku," řekl jsem jí.

Dočetla načatý odstavec a založila si stránku v knize chlopní přebalu.

„O. K.,“ prohlásila.

„Nepřipadá ti nesmyslné,“ začal jsem, „nepřipadá ti nesmyslné, že umírání je pro většinu lidí nejčastěji špinavá a nepříjemná potíž, cosi, co se po nás vrhne třeba právě v okamžiku, kdy jsme našli jedinou bytost na světě, kterou milujeme, a nechceme od ní být odloučeni ani na jediný den, ale smrt řekne, mně na vás nezáleží a navzájem vás odtrhnu jednoho od druhého?“

„Čas od času mi to tak připadá,“ připustila.

„Proč musí být umírání zrovna takové? Proč bychom měli souhlasit s takovou nezvladatelnou smrtí?“

„Možná proto, že jedinou další alternativou je sebevražda.“

„A tak!“ podivil jsem se. „A je sebevražda opravdu jedinou alternativou? Nelze snad odejít lépe než tímhle nahodilým násilným umíráním v poslední chvíli, jak to mají ve zvyku na této planetě?“

„Musím si to trošku srovnat v hlavě,“ získávala čas. „Chceš mi snad něco navrhnout? V tom případě bys ale měl vědět, že pokud jsi tu se mnou, tak mi umírání v poslední chvíli zase tolik nevadí.“

„Počkej, musím ti něco říct. Moje vyprávění se totiž bude zamlouvat tvému smyslu pro řád. Proč lidé, místo aby se dali zaskočit smrtí, raději nedospějí, když přijde čas, k rozhodnutí: ‚A dost! Dokončili jsme všechno, kvůli čemu jsme sem přišli, už nás nečekají žádné hory, které bychom ještě mohli zlézt, nic, co bychom se – pokud jsme chtěli – nenaučili, a prožili jsme krásný život,‘ a proč při dokonalém zdraví nesednou ve dvojici pod nějaký strom nebo hvězdu, nevznesou se ze svých těl a už nikdy se do nich nevrátí?“

„Mluvíš jako knihy, které právě čteme. Je to moc krásný nápad, ale my to ne... neuděláme to, protože nevíme, jak se to dělá.“

„Leslie,“ vyhrkl jsem zcela pohlcen vlastním plánem. „*Já vím, jak se to dělá!*“

„Ještě ne, prosím tě,“ bránila se. „Musíme si nejdřív postavit náš dům a musíme myslet na kočky a mývaly a mléko v ledničce zkysne a musíme odpovědět na spoustu dopisů; vždyť jsme sotva znovu začali.“

„O. K. Tak dobře, ještě ne. Ale když jsem četl o zážitcích lidí, kteří málem zemřeli, zarazilo mě, jak se jejich pocity blíží mimotělním zkušenostem popisovaným v knihách o astrálním putování. Umírání není nic jiného než vystoupení z těla, z něž není návratu! A vystoupení z těla se můžeme naučit!“

„Počkej,“ poprosila mě. „Chceš říct, že si počkáme na nějaký nádherný západ slunce, opustíme svá těla a už se do nich nevrátíme?“

„Jednou ano.“

Změřila si mě úkosem. „Do jaké míry to myslíš vážně?“

„Na sto procent. Doopravdy! Copak to není lepší, než se dát přejet trolejbusem? Copak to není lepší, než se dát navzájem odloučit a ztratit tím pár dní nebo století společnéhožití?“

„To o společném žití ráda slyším, protože mluvím taky vážně: kdybys umřel, nechtěla bych tu dál žít sama.“

„Já vím. A právě proto stačí, když se naučíme pobývat mimo naše těla jako adepti spiritismu nebo vlci.“

„Proč vlci?“

„Četl jsem o tom v jedné knížce o vlčích. Nějací lidé ze zoo chytili do želez vlka s vlčicí; byla to humánně zkonstruovaná železa, která jim ani trošku neublížila. Naložili je ve velké kleci na korbu nákladáčku a vezli si je do zoo. Když tam dojeli a sundali klec z auta, zjistili, že oba vlci jsou... mrtví. Nenašli na nich sebemenší stopu po nemoci nebo zranění, vůbec nic. Ti vlci prostě nechtěli být od sebe odloučeni a nechtěli žít v kleci. Z vlastní vůle se rozloučili se životem a zemřeli společně. Medicína pro to nemá žádné vysvětlení.“

„Je to pravda?“

„Můžeš se přesvědčit v té odborné knížce o vlčích, tam nejsou žádné výmysly. Být na jejich místě, určitě bych to udělal taky. Ty snad ne? Neřekla by sis, že to je civilizovaná a inteligentní možnost, jak zmizet z téhle planety? Je-li celá Země a celý časoprostor jen sen, proč se místo hlasitých nářků, že odsud nechceme, raději něžně a šťastně neprobudit někde jinde?“

„Opravdu si myslíš, že bychom to dokázali?“ zeptala se Leslie. Mé vyprávění se opravdu zamlouvalo jejímu smyslu pro řád.

Otázka ještě ani nestačila doznít a já už byl zpátky v posteli s tucetem knih z naší domácí knihovničky. *Teorie a praxe astrální projekce, Pobývání mimo tělo, Svrchované dobrodružství, Mysl mimo tělo.* Pod jejich vahou se v matraci udělal mělký kráter.

„Autoři těchto knížek tvrdí, že se to člověk může naučit. Není to ovšem snadné a vyžaduje to spoustu praxe, ale dá se to zvládnout. Otázka spíš zní, jestli všechna ta námaha stojí za to.“

Leslie se zamračila. „Teď bych ti řekla, že ne, ale kdybys měl zítra umřít, přišlo by mi strašně líto, že jsem se to všechno nenaučila.“

„Tak tedy udělejme kompromis. Naučme se nejdřív pobytu mimo tělo a návraty si nechme na pozdější dobu. Oba jsme už pobývali mimo svá těla, a tak víme, že to dokážeme. Teď jde o to, abychom tu věc dovedli, kdy sami budeme chtít, a navíc společně. Nemělo by to být až tak těžké.“

Ale velice jsem se mýlil. Bylo to opravdu tak těžké. Potíž byla v tom, že bylo třeba usnout, aniž jsme usnuli a aniž jsme ztratili povědomost o nás, bytostech oddělených od svých těl. Člověk si to snadno představuje, když je zcela probuzen. Ale zůstat při vědomí pod

přikrývkou spánku těžší než olovo, které ho stahuje ke dnu – to vůbec není lehký úkol.

Noc co noc jsme si četli knížky o astrálním putování a slibovali jsme si navzájem, že se setkáme ve vzduchu nad svými spícími těly, aby stačilo jen mrknout, a spatřili bychom se, a všechno si zapamatujeme a po probuzení vybavíme. Bohužel, nic. Míjely týdny. Měsíce. Stal se z toho pro nás zvyk, který trval dávno poté, co jsme přečetli všechny ty knížky.

„Pamatuj si, že si máš pamatovat...“ kladli jsme si navzájem na srdce, když jsme večer zhasínali.

Usínali jsme, naprogramováni, že se setkáme nad sebou; Leslie odletí do Pensylvánie a já se usadím na střeše v Pekingu. Nebo já se objevím v kaleidoskopické budoucnosti a ona bude žít v devatenáctém století a dávat koncerty.

Po pěti měsících cvičení jsem se jednou probudil, musely být asi tak tři hodiny v noci.

Pokoušel jsem se pohnout, hlavou na polštáři, změnit polohu, ale vtom jsem si uvědomil, že to nejde, protože polštář zůstal ležet dole na posteli a já se vznášel na zádech, metr nad zemí.

Úplně probuzený. Vznášel jsem se. Pokoj byl ode zdi ke zdi zalit stříbřitě šedou září. Napadlo mě, že by to mohla být měsíční záře, ale měsíc nesvítil. Tamhle jsou stěny, stereo věž, tamhle postel, po její straně pečlivě poskládané knížky, moje hromádka se samozřejmě zřítíla. A tamhle naše těla, a obě spí!

Blesk ryzího úžasu, připomínající vyšlehnutí modrého plamene, mnou projel do noci, a pak hned doslova výbuch radosti. To je přece moje tělo, tam dole; ta kuriózní věc ležící na posteli jsem já, mám zavřené oči a spím, jako nemluvně! Samozřejmě ne zcela já... já přece jsem ten, kdo se na všechno dívá shora.

Všechno, nač jsem, tenkrát té první noci, myslel, bylo nutné podtrhnout a opatřit vykřičníkem.

Jde to! Je to tak snadné. Tohle je... svoboda! HURÁ!

Ty knížky měly pravdu. Stačilo pomyslet na pohyb, a hned jsem se pohyboval, klouzal jsem vzduchem jako saně po ledě. Tělo jsem vlastně úplně neměl, ale také jsem nebyl úplně bez něj. Vnímal jsem

tělo – jakýsi mlhavý opar těla, jaké asi má duch. Jak to může být *tak snadné* po všem našem soustředěném cvičení? Krajiní vědomí. Ve srovnání s tímto bzučícím a chápajícím životem ostrým jako břitva je vědomí při denním bdění náměsíčným bloumáním.

Otočil jsem se ve vzduchu a ohlédl se. Sotva patrná nitka žhnoucího světla mě spojovala s mou spící podobou. To je přece pouto, o kterém jsme četli, stříbrná šňůra, která spojuje živého ducha s jeho tělem. Přetrhni ji, tvrdí se, a zmizíš.

V tom okamžiku se za mnou vynořila zvlněná aura, zpomalila svůj pohyb a vznášela se nad Leslie ležící v posteli a nakonec zmizela v jejím těle. Netrvalo to ani vteřinku, Leslie se pohnula a obrátila pod příkrývkou; dlaní se dotkla mého ramene. Měl jsem pocit, jako by mě někdo zezadu zatáhl; tím dotekem jsem byl střemhlav vymrštěn do bdění.

Moje oči se vznášely otevřené v místnosti temnější než půlnoc... tak temné, že bylo jedno, jestli mám oči otevřené nebo zavřené. S bušícím srdcem jsem sáhl po vypínači lampy u postele.

„Příšerko!“ promluvil jsem. „Miláčku, jsi vzhůru?“

„Mmm... teď už ano. Co se děje?“

„Co by se dělo,“ vykřikl jsem tlumeně. „Fungovalo to! Dokázali jsme to!“

„Dokázali?“

„Byli jsme mimo těla!“

„Opravdu, Richie, víš to jistě? Já si nepamatuju...“

„Ne? Co bylo poslední, na co si teď vzpomínáš?“

Odhrnula si zlaté vlasy z očí a zasněně se usmála. „Vznášela jsem se. Krásný den. Vznášela jsem se nad poli...“

„Tak je to tedy pravda! Noci strávené mimo tělo si lidé pamatují jako sny, v nichž se vznášejí!“

„Jak víš, že jsem se octla mimo tělo?“

„Protože jsem tě viděl!“

Ta větička ji definitivně probudila. Vyprávěl jsem jí o všem, co se přihodilo, o všem, co jsem viděl.

„Ale slovo ‚viděl‘ se nehodí pro vnímání toho co spatříš mimo tělo, příšerko. Nejde ani tolik o vidění jako spíš o vědění, podrobné

vědění, které je zřetelnější než pohled.“ Zhasnul jsem svou lampičku. „V pokoji máme takovouhle tmu, a přesto jsem viděl všechno. Stereo, poličky, postele, tebe i sebe...“ Mluvit po tmě o vidění dělalo velký dojem.

Sáhla po svém vypínači, posadila se na posteli a zamračila se. „Nic si nevzpomínám!“

„Přiletěla jsi ke mně jako ufón a vypadala jsi jako růže zkřížená se sedmikráskou; zastavila ses ve vzduchu a jaksi ses roztavila do podoby vlastního těla. Potom ses pohnula, dotkla ses mě a bum! v tu chvíli jsem se prudce probudil a všechno ostře vnímal. Kdyby ses mě v té chvíli nedotkla, nic bych si nepamatoval.“

Trvalo měsíc, než se stejný zážitek dostavil znovu, tentokrát v obrácené podobě. Leslie musela počkat do rána, než mi o něm mohla vyprávět.

„Bylo to stejné jako u tebe, ty můj ufónku! Připadala jsem si jako mráček na nebi, lehounká jako vzduch. A tak šťastná! Otočila jsem se, ohlédla se na postel a tam jsme oba spali s Ambrou, ano, drahoušek Ambříčka tam ležela s námi, stulená na mém rameni, přesně jako spávala kdysi! Zavolala jsem na ni AMBRO! a ona otevřela oči a podívala se na mě, jako by mě ani na chvíli neopustila. Potom vstala a zvedla tlapku, že půjde ke mně, ale to je konec, probudila jsem se v posteli.“

„Měla jsi přitom pocit, jako bys musela zůstat v pokoji?“

„Ne, vůbec ne! Mohla jsem klidně jít kamkoli v celém vesmíru, kamkoli se mi zachtělo, a taky jsem se mohla vidět s každým. Připadá mi to, jako bych měla magické tělo...“

Pokoj sršel tichem, jaké bývá slyšet v elektrárně.

„Dokázali jsme to!“ prohlásila stejně vzrušená jako já před měsícem. „Daří se nám to!“

„Snad to za měsíc,“ prohlásil jsem, „dokážeme znovu!“ Ale stalo se to hned příští noc.

Tentokrát jsem, když jsem se probudil nad postelí, seděl ve vzduchu a mou pozornost upoutala vznášející se zářivá podoba, jiskřící stříbřitě zlatá postava vzdálená přes půl metru ode mě, nevšední

živoucí láska.

Ach, bože! blesklo mi hlavou. Leslie, kterou jsem dosud viděl na vlastní oči, nebyla ani nepatrným zlomkem všeho, čím je ve skutečnosti! Je tělem skrytým v těle, životem skrytým v životě; a otvírá se mi, otvírá, otvírá... poznám z ní vůbec někdy všechno?

Nebylo třeba slov, a přesto jsem věděl všechno, co mi toužila vnuknout.

– Spal jsi, já byla u tebe a lákala jsem tě ven, Richie, *prosím tě* vystup ze sebe... až jsi to udělal –

– Ahoj, drahoušku, ahoj, ahoj!

Vztáhl jsem k ní ruce, a když se světla vyzařující z nás obou navzájem dotkla, dostavil se pocit, jaký míváme, když se držíme za ruce, ale připadali jsme si mnohonásobně bližší, prožívali jsme něžnou slast.

– Vzhůru – vysílal jsem k ní myšlenku – Pomalu. Zkusme se pohnout vzhůru. –

Odpoutali jsme se společně od země jako dva balóny naplněné horkým vzduchem a propluli jsme stropem, jako by byl z chladného vzduchu.

Střecha domu pod námi klesla kamsi dolů, hrubé dřevěné šindele zapadané jehličím z borovic, cihlový komín, televizní anténa směřující k civilizaci. A úplně dole na verandách květiny spící v truhlíkách.

Potom jsme se ocitli nad stromy a opatrně se vznášeli pryč nad vodní hladinou za noci plné pocuchaných obláček bloudících po obloze mezi hvězdami – řídký rozpadlý cirrus, neomezená viditelnost, jižní vítr 3 600 metrů za minutu. Vůbec žádná teplota.

Je-li tohle život, napadlo mě, pak je nekonečně krásnější než všechno, co jsem kdy...

– Ano, zaslechl jsem, jak Leslie přemýšlí.

– Ano. –

– Pořádně si všechno zapiš do té své úžasné paměti, nařídil jsem jí. – Nemysli si, že na tohle zapomeneš, až se probudíme! –

Pohybovali jsme se společně a pomalu jako v pilotním kursu při prvním samostatném letu, bez jediného prudšího pohybu. Ani trochu jsme se nebáli výšky, o nic víc než by se dva mraky mohly bát, že spadnou, nebo dvě ryby, že se utopí. Ať to byla jakákoli těla, neměla

váhu ani hmotu. Kdyby se nám chtělo, mohli jsme klidně proletět železem nebo středem slunce.

– Vidíš? Tu šňůru? –

Když to Leslie řekla, vzpomněl jsem si a podíval jsem se. Od nás se zpátky k domu táhly dvě lesknoucí se pavučiny.

– Jsme duchovní draci, každý na svém provázku, napadlo mě. –
Jsi připravena k návratu? –

– Hezky pomalu. –

– Nemusíme se vracet... –

– Ale my přece chceme zpátky, Richie –

Hezky pomalu jsme se snesli nad vodní hladinou zpátky k domu a proletěli jsme západní stěnou do naší ložnice.

Zastavili jsme se u poličky na knihy.

– Táhle! – pomyslela si. – Vidíš? To je přece Ambra! –

Huňaté světelné tělo se vznášelo k Leslie.

– Ahoj, Ambro! Ahoj, Ambričko! –

Ze světla vanul pocit radosti ze setkání, pocit lásky. Pomalu jsem se od nich odpoutal a vydal jsem se napříč pokojem. Co kdybychom si chtěli s někým promluvit? Co kdyby se Leslie chtěla setkat s bratrem, který zemřel, když jí bylo devatenáct, nebo kdybych si já chtěl promluvit s matkou či s otcem, který zemřel teprve nedávno, co by se asi stalo?

Ať je to stav, jaký chce, mimo tělo otázky přicházejí rovnou s odpověďmi. Chceme-li si s nimi pohovořit, klidně můžeme. Můžeme se setkat s každým, vůči němuž pocítujeme nějaký vztah a kdo si přeje být s námi.

Otočil jsem se a podíval se po obou, po ženě a po kočce, a poprvé jsem si všiml, že od kočky také vede stříbrná nit. Vedla tmou dolů ke košíku stojícímu na podlaze a ke spícímu bílému huňáčkovi. Kdybych měl nějaké srdce, určitě by mi v té chvíli vynechalo.

– Leslie! Ambra... Ambra je kočičí anděl! –

Jako na signál ke hře, kterou jsme neznali, se naše druhá kočka Dolly v tu chvíli vřítla na plný plyn nejvyšší rychlostí do haly, skočila a podobná čtyřnohému motocyklu dopadla na postel.

O zlomek vteřiny později už po nás skákala kočka, pod jejími dopadajícími tlapkami jsme se probudili a všechno zapomněli.

„DOLLY!“ vykřikl jsem, ale kočka vyskočila z postele, odrazila se ode zdi a rychle zmizela v hale. Takhle se jen bavila.

„Promiň, příšerko,“ omlouval jsem se. „Promiň, že jsem tě probudil.“

Leslie rozsvítila svou lampu.

„Jak jsi poznal, že to je Dolly?“ zeptala se ospalým hlasem.

„Byla to Dolly. Viděl jsem ji.“

„Po tmě? Tys viděl naši černohnědou Dolly, řítící se nejvyšší rychlostí, po tmě?“

Oba jsme si vzpomněli zároveň.

„Byli jsme venku, že?“ zeptala se Leslie. „Ach, ufónku, byli jsme spolu nahoře v oblacích!“

Popadl jsem zápisník a šátral po peru. „Rychle, okamžitě mi řekni všechno, co si pamatuješ.“

Od této noci už cvičení nebylo tak obtížné a každý úspěch usnadňoval cestu k dalšímu. Po prvním roce cvičení jsme se mohli setkávat mimo tělo několikrát za měsíc; podezření, že jsme na téhle planetě jen hosty rostlo, dokud jsme se na sebe nedokázali usmát, dva zaujatí pozorovatelé, třeba uprostřed večerních zpráv.

Díky tomu cvičení pro nás smrt a tragédie, které jsme vídali ve velkém na pátém televizním programu, přestaly být smrtí a tragédiemi; staly se z nich příchody a odchody, dobrodružství duchů vybaivených nekonečnou mocí. Večerní zprávy se pro nás změnily z pochmurných hrůz ve vysílání ze školních tříd, zkoušky, které jsme měli podstoupit, příležitosti ke společenskému investování, úkoly, které pro nás byly výzvou, změnily se v hozené rukavice.

„Dobrý večer, Ameriko, jsem Nancy Zprávová. Poslechněte si dnešní večerní seznam hrůz z celého světa. Chvástaví hrdlořezové ducha, chcete dosáhnout povýšení tím, že někoho zachráníte, tak poslouchejte: Na Středním východě dnes...“ Čte v naději, že zachránce jsou naladěni na její vlnu. „Dále máme na programu vládní omyly! Poslouchá snad někdo, kdo by rád napravil katastrofy způsobené byrokraty? Po krátké reklamě otevřeme koš s přidruženými závažnými problémy. Znáte-li řešení, určitě nás sledujte!“

Doufali jsme, že se našimi cvičeními naučíme, jak se stát pány tě-

la a jeho smrti, a ne jeho obětmi. Vůbec nás nenapadlo, že zároveň s touto lekcí přijde i perspektiva, která změní všechno ostatní: až se změním z obětí v pány, co si vlastně počneme se svou mocí?

Když jsem jednou večer skončil své obvyklé psaní a dával jsem na misku kočičí jídlo a žužu, abych ji mohl postavit ven pro mývalici Racquel, která k nám noc co noc chodila na návštěvu, Leslie na mě přišla dohlédnout. Odešla od počítače dřív, aby si mohla naladit zprávy o stavu světa.

„Vidělas ve zprávách něco,“ zeptal jsem se, „na čem by ses chtěla podílet?“

„Zákaz atomových ponorek, zastavení válek, jako vždycky. Možná do vesmírných kolonií a pak do velryb a všech ohrožených zvířat.“

Miska se žrádlem působila lákavě, když jsem po ní zamžoural mývalíma očima.

„Dal jsi jí moc žužu,“ prohlásila Leslie a odebrala vršek hromádky. „Krmíme přece Racquel, a ne prasátko.“

„Myslel jsem, že by jí pár kousků navíc dnes večer třeba přišlo vhod. Čím víc žužu dostane, tím bude mít menší chuť na ptáčky a podobně.“

Leslie beze slova vrátila odebrané žužu na misku a odešla nám ustlat gauč.

Postavil jsem misku s mývalím žrádlem před dům a pak jsem se v obývacím pokoji přitulil ke své ženě.

„Podle mě nejlepší příležitost poskytuje individuální pokrok,“ řekl jsem. „Když se každý sám učíme... máme něco, co můžeme *ovládat!*“

„Ale ne mimotělní těkání k jiným úrovním, všiml sis toho?“ dobírala si mě. „Ještě nejsme tak daleko, abychom mohli dát sbohem své nepatrné planetě?“

„Ještě úplně ne,“ připustil jsem. „Ale stačí, když víme, že ji *dovedeme* opustit, kdykoli chceme. Možná že jsme na Zemi cizinci, příšerko, ale už jsme to někam dotáhli! Máme za sebou léta učení, jak užívat tělo, civilizaci, ideje, jazyk. Jak věci měnit. Ještě nejsme tak daleko, abychom tohle všechno mohli odhodit. Jsem rád, že jsem se

nezabil dávno předtím, než jsem si našel tebe.“

Podívala se po mně zvědavě. „A věděl jsi, že ses pokoušel sám sebe zabít?“

„Uvědoměle ne, to si nemyslím. Ale taky si nemyslím, že ty moje úniky v poslední chvíli byly jen tak náhodné. Tehdy jsem měl takové problémy s osamělostí, že by mi nevadilo, kdybych býval umřel, bylo by to pro mě jen nové neznámé dobrodružství.“

„Jak by ti tenkrát připadalo,“ zeptala se Leslie, „kdyby ses byl zabil a potom přišel na to, že tvoje spřízněná duše ještě žije na zemi a čeká na tebe?“

Ta slova zmrzla ve vzduchu.

Že bych se k tomu přiblížil víc, než jsem tehdy tušil?

Seděli jsme spolu na svém pronajatém gauči a venku soumrak houstl v tmě.

„FRF!“ vyhrkl jsem. „To je tedy nápad!“

Sebevražda, stejně jako vražda, je – *netvůrcí*! Každý, kdo má v sobě tolik zoufalství, že myslí na sebevraždu, říkal jsem si v duchu, by měl v sobě najít tolik zoufalé odvahy, aby zašel až k nejkrajnějším extrémům, které řeší problémy: měl by utéct o půlnoci z domova, tiše se vytrazit na lodi na Nový Zéland a začít znovu, každý to, co chtěl celý život dělat, ale bál se začít.

Vzal jsem po tmě Leslie za ruku. „To je teda nápad! Zrovna se vídám, právě jsem se zabil a oddělil se od vlastního mrtvého těla, a vtom jsem si uvědomil, ovšem pozdě... Byl bych tě náhodou potkal cestou z Los Angeles na Nový Zéland, nebýt ovšem toho, že jsem se právě před chvílí zabil! „Jak je to možné?“ nadával bych si. Byl jsem pěkný osel!“

„Je mi tě líto, chudáčku mrtvý osle,“ politovala mě. „Ale vždyť bys klidně mohl kdykoli začít nový život.“

„Samozřejmě, že bych moh. A byl bych o čtyřicet let mladší než ty.“

„Odkdy si počítáme léta?“ Leslie se posmívala mému tažení proti narozeninám.

„Nejde o věk, ale měli bychom po synchronu. Ty bys vykládala o

mírových pochodech nebo o Banthas a já bych seděl jako balvan a ptal se: „Co to povídáš?“ A další život by byl moc nepříjemný! Dovedeš si představit, že by ses změnila znovu v nemluvně? A musela se učit... chodit? Nebo žít v pubertě? Do dneška žasnu, jak jsme mohli přežít dospívání. Ale aby nám zase bylo osmnáct nebo čtyřia-dvacet? Takovou oběť nejsem ochoten přinést dalších tisíc let, a ještě spíš vůbec nikdy, děkuju, nechci. To radši budu tuleň.“

„A já budu tuleň s tebou,“ prohlásila Leslie. „Ale je-li na celá sta-letí tohle náš poslední život na Zemi, měli bychom ho využít co nej-líp. Co záleží na jiných životech? Třeba na věcech, které jsme zatím udělali v tomhle – Hollywood, bydlení v obytném voze, boj o zá-chranu lesa –, co na nich bude záležet za tisíc let, co na nich záleží už dnes večer kromě věcí, které jsme se v nich naučili? Co jsme se nau-čili, to je všechno! Myslím, že jsme tentokrát začali dobře. Raději ještě nebudem tuleni.“ Pohnula sebou a zamrazilo ji. „Chtěl bys při-krývku, nebo mám radši zatopit?“

Přemýšlel jsem o věcech, které mi řekla. „Oboje,“ zamumlal jsem. „Mám to udělat sám?“

„Ne. Akorát potřebuju zápalky...“

Nepatrné světýlko vrhlo žhavé pablesky z kamen jí do očí a na vlasy.

„Co bys teď hned udělal,“ zeptala se, „kdybys mohl všechno, co bys chtěl?“

„Ale já přece MŮŽU udělat všechno, co chci.“

„Co bys tedy udělal?“ naléhala, zase se ke mně přitulila a pozorova-la plameny.

„Chtěl bych ti říct všechno, co jsem se naučil.“ Vlastní slova mě zarazila, až jsem překvapeně zamrkal. Není to zvláštní? zeptal jsem se sám sebe v duchu. Už nemusím hledat odpovědi, ale rovnou je rozdávám! Ale proč ne, když jsme si našli naši lásku a když konečně víme, jak to chodí ve vesmíru? Nebo aspoň podle našich domněnek.

Leslie odtrhla pohled od ohně a podívala se mi do očí. „Co jsme se naučili, je poslední, co nám zbývá. Chceš rozdat i to?“ Otočila se zpátky k ohni a usmála se, protože mě tím podrobila zkoušce. „Ne-zapomínej, že jsi člověk, který napsal, že všechno, co lidé řeknou, může být omyl.“

„Může to být omyl,“ souhlasil jsem, „ale když posloucháme něčí odpovědi, ještě to neznamena, že dotyčného posloucháme, nebo snad ne? Posloucháme sami sebe, zatímco lidé mluví; a sami rozhodujeme, která část je správná, která praštná a která zase správná. To právě je zvláštní na poslouchání všeho, co říkají jiní. A zvláštní na mluvení je, že bychom se měli mýlit co nejmíň.“

„Takže znovu pomýšlíš na přednášení,“ komentovala můj výrok Leslie.

„Proč ne.“

„Možná. Budeš se mnou na pódiu a řekneme lidem všechno, co jsme společně objevili? Že se nemají bát hovořit o zlých chvílkách stejně jako o krásných? Hovořit s hledajícími podobně, jako kdysi my a dát jim naději, že může skutečně nastat ono ‚a žili spolu šťastně až do smrti‘? Ani nevíš, jak mi přijde líto, že jsme to sami od nikoho neslyšeli už před mnoha a mnoha lety!“

Odpověděla tichým hlasem: „Myslím, že tohle bych s tebou nemohla dělat. Můžu se ujmout zařizování a budu ti všechno organizovat, ale na pódiu být nechci.“

Muselo se stát něco velice zlého. „Nechceš? Vždyt' můžeme spolu říkat věci, které ani jeden z nás nedokáže říct sám. Nemůžu mluvit o tom, cos prožila ty, a ty zas nemůžeš mluvit za mě.“

„Richie, když jsem mluvila proti válce, davy se chovaly tak nepřátelsky, že jsem se bála před nimi vystoupit. Musela jsem, ale zároveň jsem se zařekla, že až to budu mít za sebou, v životě už nevystoupím na pódium. Nikdy. Ze žádného důvodu. Myslím, že to opravdu nemůžu udělat.“

„Jsi hloupá,“ řekl jsem jí. „Válka přece skončila! A teď taky nemluvíme o válce, teď přece mluvíme o lásce!“

Oči se jí zalily slzami. „Ach, Richie!“ povzdechla si. „já přece tehdy taky mluvila o lásce!“

„Kam chodíte na tyhle praštné nápady?“ zeptal se pán sedící ve dvacáté řadě, a byla to první otázka, která padla během druhé hodiny naší přednášky. Leslie seděla, uvolněná a zcela klidná, na židličce hned vedle mě.

„Kam chodím na tyhle praštné nápady?“ opakoval jsem nahlas

otázku. Ve zlomcích vteřin se mi postupně vynořila odpověď a po nich pak hned přišla i slova, jimiž jsem ji potřeboval vyjádřit.

„Přesně tam, kam chodím na ty chytré,“ odpověděl jsem nahlas. „Nápady pocházejí od víly spánku a od víly chůze, a když jsem nenapravitelně zpocení a nejsem schopen si psát poznámky, tak i od víly sprch. Vždycky je zaklínám: *Pošlete mi, prosím, nápady, které neznásilňují mou intuici.*

Například intuitivně vím, že jsme bytosti světla a života, a ne slepé smrti. Vím, že k sobě nejsme připoutáni mimo čas a prostor a nejsme vázáni na milióny měnicích se teď a tady, na spousty různých variant dobra a zla. Představa, že jsme tělesné bytosti, pochází z primárních buněk ve výživných polévkách a tato představa skutečně znásilňuje mou intuici, pošlapává ji a dupe po ní ve fotbalistických botách.

Představa, že pocházíme od žárlivého boha, který nás stvořil z prachu tak, abychom museli volit mezi modlením na kolenou a plameny zatracení, ta po mě šlape ještě hůř. Něco takového mi žádná víla spánku nikdy nepředložila jako nápad. Pro mě je prostě celá *představa* původu omylem.

Přesto jsem však nedokázal najít jiné místo ani nikoho jiného, kdo by mi dokázal odpovědět kromě mého vnitřního já a právě svému vnitřnímu já jsem se bál důvěřovat. Musel jsem plavat vlastním životem jako velryba a nasávat do úst obrovská kvanta slané vody – toho, co napsali jiní, a taky co si mysleli a co říkali, a musel jsem ochutnávat sousta poznání veliká jak plankton, která odpovídala tomu, čemu jsem chtěl sám uvěřit. Každé vysvětlení toho, co jsem věděl sám, bylo správné, a právě to jsem hledal. Od jednoho autora kousek, od jiného útržek myšlenky. Jsem přesvědčen, že si postupně budujeme systém vědomého chápání, s jehož povědomím se už rodíme: to, čemu naše vnitřní já chtějí věřit, je pravdivé. Ale naše vědomé nitro není šťastné, dokud to nedokáže vysvětlit slovy. Má někdo další otázku?“

„Já se chci zeptat Leslie,“ ozvala se paní vpravo vzadu. „Jak člověk pozná, že potkal spřízněnou duši, druhou polovinu vlastního já?“

„Jak člověk pozná, že potkal spřízněnou duši, druhou polovinu

vlastního já?“ opakovala si otázku moje žena, tentokrát po celé vystoupení před veřejností naprosto klidná. „Když jsem potkala svou, nepoznala jsem ji: Bylo to ve výtahu. „Jedete nahoru?“ zeptala jsem se tenkrát. „Ano,“ odpověděl mi. A ani jeden jsme nepochopili, co ta slova budou znamenat pro lidi, jimiž jsme teď.

Po čtyřech létech jsme se důkladně poznali a najednou se z nás stali nejlepší přátelé. Čím víc jsem ho znala, tím víc jsem ho obdivovala, tím víc jsem přesvědčena, že je úplně báječný člověk!

A to je taky klíč k té záhadě. Hledejte milostný vztah, který je časem *čím dál hezčí*, rozjasňuje se obdivem a důvěrou, která roste v průběhu bouře.

Jedině s tímto mužem jsem viděla, že je pro mě možná intenzivní důvěrnost a radost. Kdysi jsem si myslela, že to byly moje zvláštní potřeby, moje osobní poznávací znamení spřízněné poloviny mé duše. Teď jsem přesvědčena, že je může hledat každý, ale že v životě propadáme zoufalství, že je nenajdeme, a zkusíme se spokojit nižšími nároky. Jak se vůbec odvažujeme žádat o důvěrnost a radost, když můžeme najít nanejvýš vlažného milence a chabé štěstíčko. Vždyť v duši stejně dobře víme, že vlažné nakonec vystydne a z chabého štěstíčka zbyde bezejmenný smutek provázený neodbytnými otázkami: Je tohle má životní láska? Je to všechno, co náš čeká? Jen pro tohle jsme tady? V duši však víme, že toho musí být víc a toužíme po člověku, kterého jsme nikdy nenašli.

Až příliš často se stává, že jedna polovina dvojice se pokouší vzlétnout vzhůru, kdežto druhá ji strhuje zpátky a tíží jako kámen na krku. A spřízněná duše, která je druhou polovinou našeho já, je člověk se zámky, k nimž se hodí naše klíče, a zároveň s klíči, které se hodí do našich zámků. Když si s ním připadáme v takovém nebezpečí, že jsme ochotni otvírat zámky, vystoupí z nás naše nejpravdivější já a my můžeme být poctivě a naprosto tím, kým jsme; můžeme být milováni za to, jací jsme, a ne za to, zač se vydáváme. Každý odhalí nejlepší část toho druhého. Ať se kolem nás děje cokoli, s touto osobností žijeme v bezpečí ve vlastním ráji. Spřízněná polovina naší duše je bytost, která sdílí naše nejhlubší tužby, náš smysl pro směřování. Jsme-li dvěma balóny a směřujeme-li vzhůru, máme velkou naději, že jsme našli toho pravého partnera. Spřízněná polovina naší

duše je člověk, který v nás probudí život k životu.“

Leslie překvapilo, že ji shromáždění posluchači zahrnuli ovacemi. Když se obecenstvo ztišilo, zeptal jsem se, jestli smím dodat pár slov:

„Věci kolem nás – domy, zaměstnání, auta – jsou jen kulisy, výprava pro naši lásku. Věci, které nám patří, místa, na nichž žijeme, události našich životů – to všechno jsou jen prázdné kulisy. Až příliš snadno podléháme klamu a pro honbu za vnějším prostředím zapomínáme na diamanty skryté v zemi. Jediná věc, na níž záleží na konci pobytu zde na zemi je, jak nádherně jsme milovali, *jaká byla hodnota naší lásky.*“

Toho dne jsme se do večera prokousávali záplavou otázek:

Proč máme problémy?

Může nás smrt rozdělit?

Existuje vůbec zlo?

Je naše láska jiná než před rokem?

Měníme se oba?

Dokážeme vidět vlastní budoucnost?

Změnili jsme někdy vlastní minulost?

Jak se pozná, že dnes manželství ztratilo smysl?

Kolik lidí vidí svět jako my?

Kde můžeme potkat člověka, kterého bychom milovali?

V hotelovém pokoji jsem se Leslie zeptal, jestli se jí smím do-
tknout. Celá překvapená řekla:

„Vy se mě přece dávno nemusíte dovolovat, pane Bachu.“

„Víš, mě jen tak napadlo, že bych měl být trochu zdvořilý a zeptat se tě, než z tebe strhám šaty.“

„Zvíře!“

Lehl jsem si na záda a zavřel oči. Táhlo mi hlavou, že každý máme svá tajemství a svá dobrodružství, která se křížují s časem. Co jsme dělali jindy, nevíme, ale co děláme teď...

„...je svázáno stužkami světla,“ dopověděla za mě, „s tím, co jsme dělali tehdy!“

Šokován jsem se po ní podíval.

Ležela na své polovině postele, hleděla mi upřeně do očí a bylo na ní vidět, že se ve mně velmi dobře vyzná.

Promluvil jsem co nejněžněji k životu, který jiskřil a jásal v hlubinách jejích očí.

„Ahoj, tajemství,“ zašeptal jsem.

„Ahoj, dobrodružství.“

„Kam odsud zítra pojedeme?“

„Když se ta paní zeptala, jestli známe vlastní budoucnost, uviděl jsem náš dům. Les na tom ostrově i tu louku, pamatuješ? Uviděl jsem, kde si postavíme dům, do nějž jsme spolu vstoupili ve snu.“

Za kopcem burácel motor malého rypadla, setkali jsme se u louky, a když dojelo až ke mně, uviděl jsem, že má ocelovou lžící do poloviny naplněnou zemí, která přijde do zahrady.

Ohlédl jsem se po své ženě a trhl sebou jako pilot, protože pohled na ni mi trochu vyrazil dech.

Usmívala se na mě, umazaná od země, a přesto zářící nádherou, vtělená záře třpytící se jako slza.

POZNÁMKA

Dvě starší knížky Richarda Bacha – *Jonathan Livingston Racek* a *Nikdo není daleko* – zapadly mezi kolibříky Lyry Pragensis jako ulité jak svým technickým rozsahem, tak svou specifickou vahou. Bachova novější knížka *Most přes navždy* (*The Bridge Across Forever*, 1984) se rozsahem nejvíc blíží románu, na jaký jsme dnes zvyklí. Proto její česká podoba v této edici nemůže být pouhým překladem; nezbyvá než ji laskavému čtenáři předložit v podobě scénáře – koncentrátu, obsahujícího nejkrásnější myšlenkové pasáže a klíčové kapitoly originálního textu.

Bachův *Most přes navždy* se od předcházejících autorových děl liší nejen rozsahem, ale i obsahem. Bachovo věčné téma – život chápáný jako učení – opouští prozkoumanou půdu, vyhrazenou začátečnickému snažení individua, tolik přitažlivou a podstatnou pro každé mládí, a vtěluje se do vztahu muže a ženy, jejich lásky a především trvalého, z vnitřního poznání a rozhodnutí doživotního soužití, které – neboť žijeme-li mezi lidmi, nemáme se vyhýbat ničemu lidskému – přijímá i vnější podobu manželství, uzavřeného podle jednoho z možných rituálů, jaké si lidstvo ve všech svých kulturních tradicích pro tuto příležitost posvětilo.

Bach, jak se v této knize vyznává, potomek slavného německého skladatele a v literatuře univerzální dědic Saint-Exupéryho, nepřestal být letcem, ale přesto se změnil a jako by i symbolicky přestěhoval. Vznést se už není životním cílem a sportovním výkonem mladistvé mužnosti, obtížené značnou dávkou sebepředvádění. Autor z něj dokázal v mnohém „slevit“, protože odhodil tíživou nezakotvenost, oženil se a (jak praví obálky jeho knih) „žije na jistém ostrově se svou ženou Leslie“.

Most přes navždy je autobiografická próza, která dává nejvíc nahlédnout do soukromí autora skrývajícího se před světem masových médií a humbuku (auto)reklamy, ale zároveň je i deníkem nitra, deníkem vnitřního života, který si vede vyžralá osobnost, pociťující samotu mezi lidmi, protože se nechce jen „usadit a zmoudřet“ jako skoro všichni, ale za své poslání považuje nekončící hledání a posouvání dosažených hranic. Samotu, která se nevyčleňuje ani nevyvyšuje, ale hledá souznění a sdílení u ostatních, kteří jsou ovšem

schopni a ochotni naslouchat vnitřnímu tázání a pravdám objeveným za cenu třeba i nepříjemných a nezvyklých zkušeností.

V *Mostu přes navždy* se objevuje nové hledisko, které chybělo v hledání dospívajícího racka Jonathana. Bach uvažuje o problémech každodenního žití u dospělých lidí, o kariéře, o penězích, ale hlavně o lásce, vztahu a soužití muže se ženou a originálně definuje moderní manželství, které není „sobectvím ve dvou“ ani nepřistřihuje křídla, ale přináší sdílením znásobenou svobodu létat ve dvojici a po všech pádech se znovu a znovu vznášet rozkoší.

Ano, také život v manželství je pro Bacha učení – nikdy nekončícím učení a objevováním ve dvou. Poklesle romantické představy tvrdící, že hledání lásky je totožné se střídáním partnerů, ustupují vědomě budovanému doživotnímu vztahu: skuteční *soulmates*, doplňující se dvojice, předurčeně partnerské druhé poloviny našich duší, jsou dva zámky se dvěma klíči, které se k sobě nakonec vždy hodí. Manželé jsou lidé, kteří spolu mají vždy co objevovat. Domov je jen střechem nad hlavou jejich tázání. Tím Bach znovu potvrzuje svou nejutkvělejší představu: podstatou života je učení. (Pro jistotu přece jen dodejme, že samozřejmě ne ve školním a školometském duchu.) V knížce sám tvrdí: „Učení je koneckonců toto: ne jestli vyhraje ve hře, ale jak prohraje a jak jsme se přitom změnili a kolik si odneseme z toho, co jsme předtím neměli a co budeme moci použít při další hře. Prohrát jakýmsi kuriózním způsobem znamená vyhrát.“

Richard Bach i ve své poslední knížce zůstává letcem, básníkem a především hledačem osobnosti a osobní mravnosti, která se nepotřebuje a ani nechce opírat o zavedené doktríny a instituce nebo o mechanicky opakované zvyky. A v neposlední řadě je i příkladem člověka, který se skrývá před neosobitostí a – s prominutím – takomyšlením spotřebního světa.

Zdeněk Hron